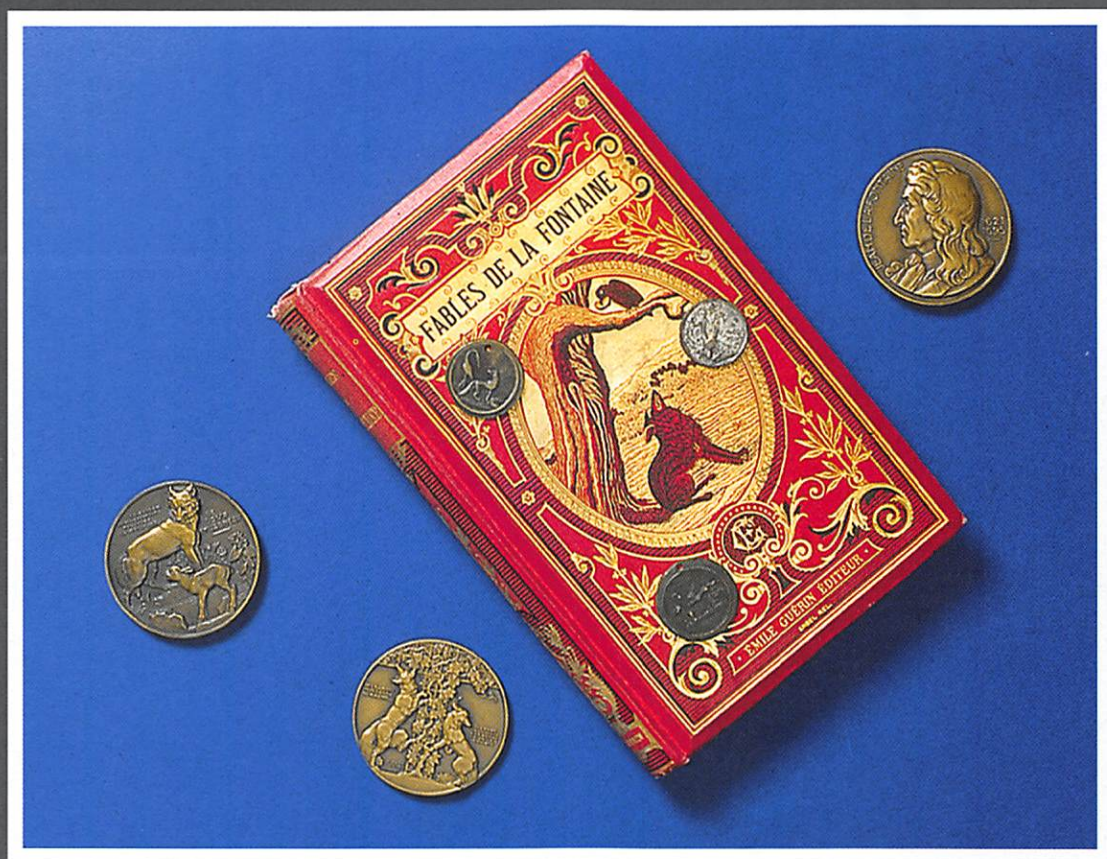

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

SEPTEMBER 5 • 2001

La Fontaines fabler av Jean Vernon

Franskt helgon och korsriddare i Hornborga kyrkoruin

Till 200-årsminnet av Fredrika Bremers födelse

Pris 20 kr

HB MYNT & MEDALJER

Sveavägen 96

Box 19507

S-104 32 Stockholm 19

T-Rådmsgatan (uppgång Handelshögskolan)

+ fax 08-673 34 23

Svenska och utländska mynt, sedlar och ordnar,
militaria och nålmärken, medaljer

Öppet: vard. 11-17, fred. 11-15, lörd. 11-14

MYNTKROGON

LUNCHER – MIDDAGAR – FESTER

Slottsbacken 6, Gamla stan

Tel. 08-10 45 90 – Fax 08-22 43 90

SVENSK

NUMISMATISK TIDSKRIFT

har en upplaga på 1.400 ex.
Ca 1/10 av dessa når utanför Sveriges gränser
– Norden, Europa, USA.
Tidningen kommer ut med 8 nr per år:
första veckan i
februari – maj, september – december.

Våra annonspriser är jämförelsevis låga.
För annonsering kontakta Frédéric Elfver,
tel 08-660 25 46 (kvällstid och helger).

Prisexempel:

1/1 sida (151 × 214 mm)	1.800:–
2:a omslagssidan	2.200:–
4:e omslagssidan	2.500:–
1/2 sida (151 × 105 mm)	1.000:–
1/4 sida (72 × 105 mm)	500:–
1/6 sida (47 × 105 mm)	350:–
1/12 sida (47 × 50 mm)	175:–

Sista materialdag: Den 1:a i månaden före utgivning.
Heloriginal eller manus och gärna skiss
sändes till Frédéric Elfver efter överenskommelse.

*Annonser som ej är förenliga med
SNF:s, FIDEM:s och AINP:s etik avböjs.*

Innehåll SNT 5 • 2001

Artiklar och notiser

La Fontaines fabler av Jean Vernon	104
Den till en orm slutna ringen – ett minne från när Karl Johan valdes till svensk tronföljare	108
"Ave Maria"	108
Rättelse. Fel Nobel-medalj avbildad	109
Franskt helgon och korsridhare i Hornborga kyrkoruin	110
Myntfynd i Kungl. Slottets vattenkar	115
"Jag vill smya så tyst, så tyst genom livet" – Till 200-årsminnet av Fredrika Bremers födelse	116
Utredningen av myntkuppen i Strängnäs nedlagd	118
Riddarhuset på medalj	120
Kastmyntet som aldrig kastades – Oscar I:s begravningsmynt	122
Sverige i München	122
Mathias Fremling – filosofen som var myntsamlare	123
En rakpollett från Skara	126
Svarvaren Ekvalls pollett	126
Kungl. Myntkabinettet på sjätte plats	126

Stående rubriker

Myntfynd. Ny gulds katt från regalskeppet Kronan!	108
Personalia. Jørgen Steen Jensen invald i Det kgl. Danske Videnskabernes Selskab	118
Personalia. Minnesord över Beatrice Granberg	119
Kongress. FIDEM. Internationell medaljkongress 2002 – i Paris	120
Nytt om böcker – recensioner	123
Nya mynt. Kungligt silverbröllop	124
Nya mynt. Nytt myntporträtt	125
Auktioner & Mässor	127
Ny utställning. Stjärnglans – filmens stora på medalj!	128

Omslag

La Fontaines fabler från 1600-talet har tolkats på olika sätt och även illustrationerna har varierat. Den franske medaljkonstnären Jean Vernon (1897-1975) har representerat några av fablerna med en utpräglad *art-nouveau* stil. Som illustration av andra typer av representationer av fablerna visas på omslaget också en bok utgiven vid slutet av 1800-talet samt några spelpenningar ur Kungl. Myntkabinettets samlingar. Läs mer om medaljerna i artikeln på s. 104-108 av Marie-Astrid Voisin. Foto Jan-Eve Olsson.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

i samarbete med

KUNGL. MYNTKABINETTET

Föreningen:

Banérsgatan 17 nb
115 22 Stockholm
Tel 08-667 55 98
onsdag – torsdag kl 10.00 – 13.00
Fax 08-667 07 71
E-post: snf@wineasy.se

Postgiro 15 00 07-3
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken

Redaktionen:

Kungl. Myntkabinettet
Box 5428
114 84 Stockholm
Tel 08-5195 5300
Fax 08-411 22 14
E-post: info.myntkabinettet.se

Ansvarig utgivare:

Ian Wiséhn

Huvudredaktör och layout:

Monica Golabiewski Lannby

Manuskriptgranskare:

Lars O. Lagerqvist
Även tel 0152-200 79

Annonser och auktionskalender:

Frédéric Elfver
Tel 08-660 25 46
0702-24 88 19 (kvällstid och helger)

Prenumerationer:

Pris 160 kr/år (8 nr)
Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt

SNT trycks med bidrag från
Gunnar Ekströms stiftelse
samt Sven Svenssons stiftelse

Tryck:

Masterprint Sätter & Tryckeri AB

ISSN 0283-071X

Föreningsaktiviteter

2001

SEPTEMBER

27 Pollettkväll med föredrag

Plats SNF kl. 18.30.

Tag med dina polletter till SNF – visa, diskutera och fråga. Dan Carlberg, Älmhult, håller ett mindre föredrag om polletter.

26-27 Föredrag

26 Plats Hörsalen KMK kl. 18.30.

Dr Joannis Touratsoglou, chef för Nationalmuseet och för Myntkabinettet i Athen: *The Legacy of Alexander the Great on Coins. The Metallic Gallery of an Ever Living Myth.* Samarrangemang med Institutionen för Antikens kultur och samhällsliv, Stockholm universitet och Kungl. Myntkabinettets Vänner. Fri entré.

27 Plats Uppsala kl. 18.30.

Dr Touratsoglou föreläser om *Archaeology and numismatics*. (Exempel hämtade främst från Makedonien.) I Uppsala ordnas enkel förtäring efter seminariet. Närmare information om tid och plats lämnas av Harald Nilsson, 08-5195 5324 eller 070-425 06 45 senast tisdag den 25 september.

Dr Touratsoglou har efter utbildning i Tyskland under professor Peter Franke i Saarbrücken skrivit bl.a. en doktorsavhandling om den antika myntningen i Thessalonike i norra Grekland. Därefter har han under ett antal år varit chef för det nyligen moderniserade myntkabinettet i Athen och under senaste året tillträtt som chef för det stora Nationalmuseet i Athen.

OKTOBER

18 Visning av utställning

Plats KMK kl. 17.00.

Torbjörn Sundquist, Stockholm, visar utställningen *Stjärnglans – Filmens stora på medalj!* Se nedan.

DECEMBER

1 Myntmessa med auktion

Plats KMK kl. 9.30-15.30.

Samarrangemang SMF, KMK och SNF. Entré 30 kr.

9.30-15.00. Lovisa Ulrikas bibliotek. Visning av auktionsobjekt.

15.45-16.15. Hörsalen.

Brita Malmer, Stockholm, föredrag: *Ansgar, Ludvig den fromme och våra äldsta nordiska mynt.*

16.30-18.30. SNF:s auktion med objekt ur Sven Svenssons samling.

19.00. Middag på MYNTKROGEN. Meny meddelas senare.

Kungl. Myntkabinettet

I höst visas en utställning med namnet *STJÄRNGLANS – Filmens stora på medalj!* Den handlar om svenska och utländska skådespelare och regissörer på medaljer. Det rör sig om Greta Garbo, Jacques Tati, Ingmar Bergman m.fl. Svenska Filminstitutet kommer att bistå med spännande föremål. Utställningen görs av arkitekt Anna-Lena Carne och utställningskommisarie Torbjörn Sundquist. (Dessa båda gjorde också den välbesökta *Jazzspis*, med temat jazz på medaljer, förra våren.) Utställningen pågår 19 september – 28 november. Till utställningen hör också en katalog med samma titel. Se separat annons på sid. 128.

Svenska Numismatiska Föreningen

Adress: Banérsgatan 17 n.b. Buss 4, 44; T-bana Karlaplan

Kansli: Besökstid 10.30-13.00 onsdag – torsdag.

Stängt: Midsommar – 1 september; jul- och nyårshelgerna.

Hemsida: <http://www.users.wineasy.se/snf/>

Kungl. Myntkabinettet

Adress: Slottsbacken 6, Buss 43, 46, 55, 59, 76; T-bana Gamla stan.

Utställningar: Tisdag – söndag kl. 10.00-16.00.

Numismatiska boksamlingen: Torsdagar kl. 13.00-16.00.

Hemsida: www.myntkabinettet.se

La Fontaines fabler av Jean Vernon

Av Marie-Astrid Voisin

Ar 1995 tillfördes Kungl. Myntkabinetts samlingar 126 konstmedaljer från Frankrike och Tyskland med medel från Gunnar Ekströms stiftelse för numismatisk forskning. Bland de franska medaljerna finns elva utförda av konstnären Jean Vernon.

Medaljgravören och fablerna

Jean Vernon, skulptör och medaljgravör, föddes i april 1897 i Paris och var son till medaljgravören Frédéric Vernon (1858-1912).¹ Han studerade vid *Ecole des Arts Décoratifs* och vid *Ecole Nationale supérieure des Beaux-Arts* i Paris. Han var elev till skulptören Coutan och gravören Patey. Jean Vernon utformade såväl skulpturen som medaljen i en dekorativ anda. För världsutställningen 1937 skapade han en monumental port för Monacos paviljong. Under andra världskriget vände han sig allt mer till porträttkonsten. Han är känd inom ryttarmiljön och har utfört flera medaljer över konstryttare. Han har förutom skulpturer och medaljer utfört två triptyker och ceremoniella svärd till akademiledamöter. Han dog 1975.²

Jean Vernon har utfört flera medaljer för La Monnaie de Paris räkning och bland dem finns serien med La Fontaines *Fabler*. Av dessa har Kungl. Myntkabinetet tio av fjorton, samt medaljen över författaren Jean de La Fontaine. Fablerna utfördes mellan åren 1937 till 1942 och författarens porträtt 1945, alltså precis innan och under andra världskriget. Fabler som är representerade är: *Räven och druvorna*, *Räven och storken*, *Cikadan och myran*, *Vargen och lammet*, *Haren och sköldpaddan* osv. De utfördes i en mycket stiliserad art-déco stil. Med tanke på den oroliga tiden i Europa (Hitlers maktövertagande, inbördeskriget i Spanien, oroligheterna kring Italiens anfall på Abessinien och världskriget) och med tanke på fablernas innebörd, tolkar jag det som att de är ett medel för konstnären att visa sitt missnöje och uttrycka sin protest mot dåtidens händelser. Men protesten tar skydd av de egentligen oskyldiga fablerna.

Författaren och fablerna

Den franske författaren och poeten Jean de La Fontaine (1621-95) bör-

jade sin karriär som advokat vid parlamentet men han är mest känd som fabeldiktare. Han skrev även versberättelser (*Contes et Nouvelles en vers*), religiös poesi, en roman (*Les Amours de Psyché et de Cupidon*), en lyrisk tragedi och en komedi. Hans fabler kom ut mellan 1668 och 1694 i tolv böcker och tanken var att de skulle underhålla och behaga. De har tolkats på olika sätt, men de är en bild av 1600-talets franska samhälle och hovliv, de reflekterar livets grymhet och kan vara mycket moraliska.³

Att det finns en moralisk antydning i fablerna har gjort att de använts och används än i dag mycket flitigt inom det franska skolsystemet. Jag har själv fått ta del av vissa fabler under min skoltid och alltid betraktat dem med en smula skräck. Skräcken låg mest i att behöva lära sig fablerna utantill för att sedan recitera dem inför de andra barnen. Moralerna i fabeln kunde, även den, vara skräckinjagande. Man ville helst inte bli som cikadan eller lammet. Illustrationerna till fablerna var ofta djur i 1600-talets dräkter, om man inte själv fick illustrera den mer eller mindre prydligt nedskrivna dikten i skrivboken. När jag under omordnandet i Kungl. Myntkabinetet av bl.a. den franska medaljsamlingen kom över dessa, gick först en rysning genom kroppen. Många minnen väcktes till liv från skoltiden och när jag tittade närmare på dem, insåg jag snart att den framställning av illustrationerna jag sett, helt plötsligt inte stämde med den jag såg på medaljerna. Djuren har inga 1600-talskläder, inga kläder alls för den delen. De är 'bara' djur.

När jag sen forskade för att veta när medaljerna gjorts och kunde koppla till 1940-talets situation, förstod jag varför de inte bär kläder. Vargen i *Vargen och lammet* (bild 5) kunde lika gärna ha haft en SS-uniform och lammet en gul stjärna. Men hade det då inte varit alltför uppenbart? *Eken och vassröret* (bild 6) kom ut 1942 och skulle kunna tolkas på följande sätt: eken är ockupationsmakten eller Vichy-regimen och vassröret motståndsrörelsen som började växa i Frankrike. Liksom vassröret skulle inte motståndsrörelsen brytas utan växa sig mycket stark och vara den som segrade. Men detta

är bara mina tolkningar och spekulationer. Jämför man fabelns innehåll och året för den producerade medaljen, så kan man dra vissa slutsatser.

Då man läser fablerna inser man snart att deras innehåll inte enbart kan begränsas till 1600-talet. Tänker man till så hittar man snart paralleller till vissa av dagens händelser. Men vilket var Jean Vernons riktiga motiv att utforma illustrationerna på medaljerna som han nu gjorde? Var det en beställning till minnet av Jean de La Fontaine eller är det som jag tror, för att visa missnöjet gentemot den politiska situationen i slutet av 1930-talet och första hälften av 1940-talet?

Medaljerna och fablerna

1. *Le renard et les raisins*

Illustrationen är som en diptyk, den består av två moment. Till vänster har vi räven som försöker att klättra uppför vinrankan, som växer på en T-formad spaljé. Han försöker att få tag på de största druvorna som växer högst upp. Bakom rävens rygg versen: **DES RAISINS | MVRS APPA | REMMENT...** [hur druvan tycktes färdig bli⁴]. Till höger räven som besviken lämnar spaljén efter att ha erfarit att han inte nådde ända upp och versen: **ILS SONT TROP VERTS | ET BONS | POUR DES | GOUJATS** [För gröna, de duger blott åt pack!⁵].

2. *Les deux pigeons*

Två kuttrande duvor håller varandra om näbben. Ovanför en flock med duvor som flyger och som är en påminnelse av vad fabeln handlar om. Man skymtar åkrar, en stad och havet på vilket ett skepp glider fram. I avskärningen den första versen i fabel: **DEVX PIGEONS | S'AIMAIENT D'AMOVR | TENDRE...** [Om kärlek sågs två Duvor sammanföra⁶].

3. *Le renard et la cigogne*

Storken står på något som liknar en prispall. Självt står han på andra trappsteget, karaffen med den långa halsen finns på den högsta. Räven stryker med svansen mellan benen längs pallen. Till vänster om karaffen texten: **LE | RENARD | ET LA | CIGOGNE** [Räven och storken]. Räven, som lurat storken på en måltid, bjuds in av den sistnämnde till en

1. Råven och druvorna – 1937. Se omslagsbilden i färg.

2. De två duvorna – 1937.

3. Råven och storken – 1938.

4. Cikadan och myran – 1938.

5. Vargen och lammet – 1940. Se omslagsbilden i färg.

6. Råven och bocken – 1940.

måltid som serveras i en karaff med lång hals. Rävnen når inte fiskarna i karaffen men det gör storken. Och moralen i denna fabel lyder: "För bedragaren skrivs dessa ord: I Någon kan mot dig detsamma göra"⁷.

4. *La cigale et la fourmi*

I en avskärning i den övre delen av medaljen, liknande en fronton på ett tempel, sitter en cikada på grenen till ett olivträd. Denna scen föreställer början på fabeln "Syrans gav sig hän åt sång | Sommaren lång"⁸. Under frontonen en cikada på en olivkvist, slött betraktande en myra som bär mat till sin stack. Ovanför myran inskriptionen som är moralen till den välkända fabeln: **VOVS CHANTIEZ J'EN | SUIS FORT AISE | EH BIEN DANSEZ | MAINTENANT** [Sjög du? Det var gott att höra. Då så kan du dansa nu!⁹].

5. *Le loup et l'agneau*

En mycket stor och stark varg står på ena sidan av en bäck. På den andra sidan står ett litet nyfött lamm och bräker. Upp till vid varegens rygg har vi moralen i fabeln: **LA RAISON | DV PLUS FORT EST | TOVJOVRS | LA MEILLEVRE** [Den starkast bland oss är, hans skäl är alltid bäst¹⁰]. Till höger om vargen: **LE | LOVP | ET L'AGNEAV** [Vargen och lammet]. Vargen anklagar lammet för att han grumlar det vatten som vargen kommit för att dricka. Lammet påpekar att detta är omöjligt eftersom han står tjugo steg längre ner. Vargen skyller sedan på att lammet hade förtalat honom året innan, lammet visar att detta är omöjligt eftersom han precis har fötts och fortfarande diar. Vargen säger att om det inte var han så var det en av hans bröder och när lammet svarar att han inte har några, då påstår vargen att "Då var det någon av de dina"¹¹ och detta ger honom rätten att hämnas genom att äta lammet.

6. *Le renard et le bouc*

Rävnen betraktar bocken som blivit kvar i brunnen. På den högra brunnsväggen finner man moralen i fabeln: **EN | TOVT CHOSE | IL FAUT | CONSIDERER | LA FIN** [För allting beaktar hur det sluta kan¹²] och på den vänstra **LE | RENARD | ET LE | BOVC** [Rävnen och bocken]. Bägge hade gått ner i brunnen och druckit av vattnet men när det gällde att komma upp igen var rävnen slugast. Han föreslog bocken att denne skulle ställa sig upp längs brunnsväggen och rävnen skulle klättra på

7. Haren och sköldpaddan – 1940.

8. Stadens råttan och landsbygdens råttan – 1942.

hans rygg och sedan ta hjälp av dennes horn för att komma upp den sista biten. När han själv kommit upp lovade han att han skulle dra bocken ut ur brunnen. Vilket han inte gjorde utan ville få bocken att tänka genom att säga: "Ifall Himmelen, han sa, dig velat skänka | Lika mängd av insikt som av skägg, min vän, | Skulle du ej oförsiktigt | Stigit ner i brunnen. Hej! Jag sluppit ut. | Gör nu själv på vistelsen där nere slut! | Jag ska göra något viktigt, | Så jag stannar inte längre här minsann"¹³.

7. *Le lièvre et la tortue*

Den föraktfulle haren betraktar sköldpaddan under ett skutt. Sköldpaddan står på sina bakben och äter av ett olivträd i miniatyr. Upp till vänster, en slinga med fyra harar

lekande bland buskar, till höger ovanför harens huvud, den inledande moralversen: **RIEN | NE SERT DE | COVRIR IL FAUT | PARTIR A POINT**, [Att springa hjälper inte; i tid man måste gå¹⁴].

8. *Le rat des villes et le rat des champs*

I den översta avskärningen är två råttor i en åker avbildade inom en liten rektangulär ram. Undertill en fresk med texten **MAIS QUELQ'UN TROUVE LA FETE**. [Oro någon dit dock bar¹⁵], undertill två råttor vid ett fruktfat. Den ena smiter iväg, medan den andra tittar åt vänster för att se när den objudne gästen kommer och stör dem i deras festmåltid. I den nedre avskärningen: **LE RAT DE VILLE | ET LE | RAT DES**

9. Eken och vassröret – 1942.

11a-b. Jean de La Fontaine – 1945. Se omslagsbilden i färg.

10. Hägern – 1942.

CHAMPS [Stadsrätten och lantråttan].

9. *Le chêne et le roseau*

Vid kanten av en damm växer en ek och ett vassrör. En fågel sitter på vassröret. Till höger under fågeln versen med vilken vassen uttrycker sitt sätt att stå emot: **JE PLIE ET NE ROMPS PAS** [Jag böjer mig, bryts ej.¹⁶].

10. *Le héron*

En häger vid stranden av en bäck letar efter något att äta. Vid hägers ben växer några blommor. I avskärningen simmar några fiskar. Vid hägers näbb, titeln till fabeln: **LE HÉRON** [Häger] samt en mindre och stiliserad häger som fångat en snäcka.

11. *Porträttmedalj*

Jean de La Fontaines porträttmedalj gavs ut först 1945 och har till skillnad från de andra medaljerna både en åt- och fränsida (bild 11a-b). På åtsidan har vi författarens porträtt i vänsterprofil. Längst den vänstra kanten: **JEAN . DE . LA . FONTAINE** och bakom huvudet på den högra sidan La Fontaines födelse- och dödsdatum: 1621 | 1695. Fränsidan visar en ung flicka i antik dräkt som sitter på en sockel och manipulerar trädarna till marionetter, föreställande djur. Till höger La Fontaines välkända citat: **JE ME SERS | D'ANIMAVX POVR | INSTRVIRE LES | HOMMES** [Jag använder mig av djur för att undervisa människorna].

Litteratur

Darnis, J-M, *Catalogue général illustré des éditions de la Monnaie de Paris*, del 3, Paris 1980, s. 390-393.

Darnis, J-M, *Catalogue général illustré des éditions de la Monnaie de Paris*, del 4:3, Paris 1982, s. 1865-1870.

Forrer, L., *Biographical Dictionary of Medallists*, vol. VI, London 1916, s. 235-246.

La Fontaine, Jean de, *Fabler*; urval, inledning, anmärkningar och svensk tolkning av Gustaf Holmér, Stockholm 1981.

La Fontaine, Jean de, *Fabler*; tolkning, inledning och noter av Gustaf Holmér, illustrationer av Grandville, Stockholm 1986.

La Fontaine, Jean de, *Fables*, Paris 1885.

Le club français de la médaille, numéro 11, deuxième trimestre 1966, s.25, 32-33. *Nationalencyklopedien*, Band 12, 1993.

Noter

- ¹ Forrer, L., *Biographical Dictionary of Medallists*, vol. VI, London 1916, s. 235.
- ² Darnis, J-M, *Catalogue général illustré des éditions de la Monnaie de Paris*, del 3, Paris 1980, s. 390.
Darnis, J-M, *Catalogue général illustré des éditions de la Monnaie de Paris*, del 4:3, Paris 1982, s.1865.
Le club français de la médaille, numéro 11, deuxième trimestre 1966, s. 32.
- ³ *Nationalencyklopedien*, Band 12, 1993, s. 60.
- ⁴ La Fontaine, Jean de, *Fabler*, Stockholm 1986, s. 123.
- ⁵ La Fontaine 1986, s. 123.
- ⁶ La Fontaine 1986, s. 301.
- ⁷ La Fontaine 1986, s. 70.
- ⁸ La Fontaine 1986, s. 47.
- ⁹ La Fontaine 1986, s. 48.
- ¹⁰ La Fontaine 1986, s. 59.
- ¹¹ La Fontaine 1986, s. 60.
- ¹² La Fontaine 1986, s.114.
- ¹³ La Fontaine 1986, s.114-115.
- ¹⁴ La Fontaine 1986, s. 200.
- ¹⁵ La Fontaine 1986, s. 58.
- ¹⁶ La Fontaine 1986, s. 75. □

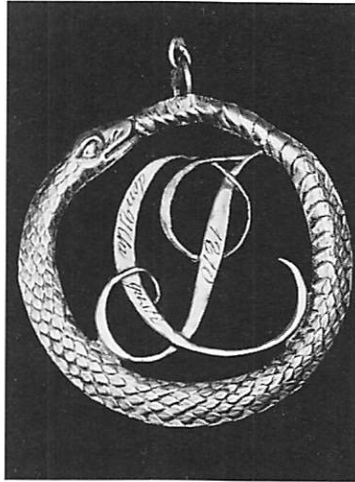
Myntfynd

Ny gulds katt från regalskeppet Kronan!

Förra sommaren dök ännu en gulds katt upp ur vraket efter regalskeppet Kronan, som sjönk 1676. Den innehåller 46 mynt, varav en enda svensk dukat, ett välbevarat exemplar av den sällsynta Karl X Gustav 1660. Den förra skatten – innehållande 254 mynt – presenterades i en utställningskatalog utgiven av Kungl. Myntkabinetten år 1986. Sammansättningen i den senaste gulds katten är i stort sett densamma som i den förra, bara i mindre skala. Här finns mynt, förutom det enda svenska, från Tysk-Romerska riket och Förenta Nederländerna samt Ungern, Spanien och Osmanska riket. Skatten liksom övriga fynd från Kronan finns på Kalmar läns museum.

Hela gulds katten kommer att presenteras utförligt i en senare artikel.

MGL

Den till en orm slutna ringen – ett minne från när Karl Johan valdes till svensk tronföljare

Under 1800-talet tillverkades en mängd olika jetonger och tecken. En hel del av dessa kan vi koppla till kända föreningar eller institutioner, men många har förblivit anonyma och till och med svårbegripliga.

Ett sådant svårbestämt tecken tillhörde Karl Johan-samlaren C. O. G. Wibom. Han visade upp sitt tecken på Nordiska museet våren 1947 för professor Sigurd Wallin. De kunde då jämföra Wiboms exemplar med sådana som tillhörde Nordiska museet. Totalt lär Wibom ha sett åtta exemplar av det aktuella tecknet. Utseendet är det följande. En orm som biter sig själv i svansen omsluter ett monogram utgörande bokstäverna C J. På bokstäverna har någon inristat texten: 1810 den 21 augusti. Överst på ormen finns en ögla med ring.

Denna typ av slutna ringar brukar ibland kallas med ett grekiskt namn: *ouroboros orm*. Ormen är annars sinnebild för den eviga återkomsten eller för evigheten i allmänhet.

Vad var det då som hände 21 augusti 1810? Jo, det var då, under riksdagen i Örebro, som marskalken Bernadotte enhälligt och under hänförelse valdes till tronföljare. Kvar finns dock problemet med att finna ut vem som låtit tillverka tecknet. Frågan förs vidare till SNT:s läsekrets. När vi vet namnet på beställaren kan vi säkert också få uppgifter om användningsområdet.

IW

”Ave Maria”

Försäljningarna ur Sven Svenssons samlingar fortsätter. Nästa auktion äger rum 1 december 2001. Vid denna auktion säljs bl.a. ett antal svenska medeltidsmynt. Ett av dessa förtjänar speciell uppmärksamhet. Det rör sig nämligen om ett av de allra sällsyntaste medeltida örtugsmynten – dessutom ett av de ikonografiskt intressantaste.

Myntet i fråga, en Västeråsörtug, Lagerqvist [8] LL 7, publiceras 1731 av Brenner [3]. Se fig. 2. Det finns dock förtecknat redan 1728 i Keders katalog över Graingers samling [7]. Grainger förvärvade som bekant Brenners myntsamling. Också Berch [2] omnämner myntet. Det handlar dock hela tiden om det då enda kända exemplaret – Brenners eget.

Brenners samlings vidare öden har behandlats av bl.a. Nathorst-Böös [10] och Wiséhn [13]. Vi vet att Graingers samling förvärvades av en rysk adelsman, Demidoff, men samlingsens senare öden är delvis okända. Delar av samlingen lär finnas bevarad i Pusjkin-museet i Moskva. På 1890-talet såldes dock ett antal bättre svenska mynt via en tysk mynthandlare och vissa mynt skall också enligt uppgift ha sålts direkt till Sverige. Bl.a. Snoilsky ansåg att dessa mynt härrörde från Brenners/Graingers samling. Vissa av mynten förvärvades av Oldenburg och kom senare att hanna bl.a. i Antellska samlingarna i Helsingfors.

Vi återfinner mynttypen beskriven nästa gång av Hans Hildebrand [6] i den monumentala publikationen Sveriges Medeltid, där Kungl. Myntkabinetts exemplar publiceras (Hd 682). Thordeman [12] omnämner inte explicit denna mynttyp, men den återfinns naturligtvis i Lagerqvist [8] 1970, där också KMK:s exemplar för första gången (?) avbildas fotografiskt.

Bengt Hemmingsson har behandlat unionskungarnas myntning fram till 1448 i en artikel i SNT 1999 [5]. Där nämner han i en fotnot att han känner till endast tre exemplar av LL 7. Hemmingsson föreslår, hypotetiskt, en datering av Västeråstyperna LL 6-7, liksom Stockholmstypen LL 3, till 1430-talets oroliga senare del. Utöver KMK:s och Svenssons exemplar så finns ett exemplar i den Kgl Mønt- og Medaillesamling i Köpen-

Fig. 1. Svenssons samling. Erik av Pommern, örtug, LL 7. Foto KMK. Skala 2:1.

Fig. 2. Avbildad enligt Brenners Thesaurus, andra upplagan 1731, Tab. VI.

hamn. Grinder-Hansen [4] avbildar detta exemplar 1996.

Sven Svenssons egna noteringar ger oss inga ledtrådar om myntets historia, men proveniensens för Svenssons exemplar (fig. 1) är med största sannolikhet som följer:

Ex Brenner

→ Oldenburg

→ Bukowski auktion 113, nr 180 (26 jan. 1898). Sålrd för 64 kr.

→ Burmester

→ Berghman

→ Svensson

Om ovan beskrivna provenienskedja är korrekt – och allt talar för det – så är antalet nu kända och bevarade exemplar av denna mynttyp endast tre. Det kan naturligtvis inte helt uteslutas att ytterligare exemplar, utöver ovan nämnda tre, kan finnas i privata samlingar eller i museer, men utan tvekan är detta ett av senmedeltidens mest rara örtugstyper. Det finns, så vitt författaren vet, inte heller någon noterad offentlig försäljning av denna mynttyp efter 1898.

Myntets åtsida har inskriften REX REX ERICVS kring en trekronors-sköld. Frånsidas inskrift lyder MONETA AROSIENSIS kring ett centraltmotiv i form av ett A lagt på ett kors. Detta har tolkats som ett Ave Maria-monogram. Denna tolkning har kommenterats bl.a. av Lagerqvist 1979 [9] och Sjöberg [11]. Det är värt att nämna att alla kända exemplar är stampidentiska. Åtsidesstampen finns också kopplad med en mera "reguljär" frånsidesstamp från Västerås, se LL 6b. Något som redan Berch noterar. Även denna kombination är rar. Se t.ex. Ahlström [1].

Författaren vill framföra sin stora tacksamhet till Anders Frösell, som hjälp till att reda ut detta mynts spännande proveniens.

Som synes sås utbjudes alltså en medeltidsraritet av stora mått på

SNF:s höstauktion. Och dessutom med de alla förnämsta provenienserna, Brenner-Oldenburg-Svensson, som en samlare kan önska sig. Kanske finns det i december 2001 förutsättningar för nytt "all time high" vad gäller svenska medeltida örtugar?

Kjell Holmberg

Referenser och litteratur

1. Ahlström 1989. *Auktionskatalog nr 40*. Se nr 98.
2. Berch, C.R.: *Beskrifning öfver swenska mynt och kongl. skåde-penningar*. Stockholm 1773.
3. Brenner, E.: *Thesaurus nummorum Sueo-Gothicorum*. Stockholm 1731. Utgiven postumt av Nils Keder.
4. Grinder-Hansen, K.: *Møntforholdene under Kalmarunionen til 1448*. Margarete I. *Nordens Frue og Husbond*. Köpenhamn 1996.
5. Hemmingsson, B.: *Unionsregenternas myntning i Sverige före 1448*. SNT 1999:6.
6. Hildebrand, H.: *Sveriges mynt under medeltiden*. Stockholm 1887.
7. Keder, N.: *Catalogus nummorum Sueo-Gothicorum usualium ac memorialium veterum recentiumque, in museo Graingeriano...* London 1728.
8. Lagerqvist, L. O.: *Svenska mynt under vikingatid och medeltid samt gotländska mynt*. Stockholm 1970.
9. Lagerqvist, L. O.: *Myntningen under Erik av Pommern* [2]. *Myntkontakt* 1979:1.
10. Nathorst-Böös, E.: *Mynt ur Elias Brenners samling i ett ryskt museum*. NNÄ 1963.
11. Sjöberg, R.: *Kristna symboler på medeltida svenska mynt. Julhälsning till församlingarna i Ekerö pastorat*. Ekerö 1981.
12. Thordeman, B.: *Sveriges medeltidsmynt. Nordisk Kultur* 29. Stockholm 1936.
13. Wiséhn, I.: *Elias Brenner and Nicolas Keder. Wolfenbütteler Forschungen* band 64. 1995.

Rättelse

I SNT 2001:3 på sid. 68 är tyvärr fel medalj avbildad, Nobel Medals 10 i stället för 87 (med ögla, som det står). Det är brodern Ludvig Nobel som vi ser i förra numret (från 1896!).

LLI

Alfred Nobel. Förgyllt silver. *Hommage aux Prix Nobel*. KMK 101 553. Foto Jan Eve Olsson.

Nobel Medals

Boken om Nobelprismedaljerna under ett-hundra år – författad av Lars O. Lagerqvist – säljs i Kungl. Myntkabinettets butik. Den är illustrerad med många bilder i färg.

Pris inbunden 150 kr. Medlemmar i Kungl. Myntkabinettets Vänner har 10% rabatt.

Franskt helgon och korsriddare i Hornborga kyrkoruin

Av Rolf Alstertun

År 1834 påträffades i ruinerna av Hornborga gamla kyrka i Västergötland (fig. 1) en skatt, bestående av ett tjugofemtal franska och engelska silvermynt från 1200- och 1300-talen. Vid grävningssundersökningar år 1955 hittades ytterligare elva mynt som sannolikt tillhörde samma skatt. Mynten hade troligen gömts undan någon gång på 1320-talet. Möjligen har vi här att göra med en s.k. dubbelskatt. Ägaren ville kanske sprida riskerna för att åtminstone ha något kvar om det ena gömstället upptäcktes, en nog så aktuell försiktighetsåtgärd också i våra aktiehaussens/baissens dagar. Man skall ju som bekant inte placera alla ägg i samma korg.

Fig. 1. Hornborga kyrkoruin efter utgrävningar och konservering på 1950-talet.

Foto: W. Polanski.

Gros tournois och andra större mynt

Av mynten från 1834 års fynd vill jag särskilt lyfta fram ett, den stora turnosen, *gros tournois*, slagen i Tours för den franske kungen Ludvig IX den helige (1226-70), varav ett exemplar ingick i skatten.

Turnosen är mynthistoriskt mycket intressant och myntherren något utöver det vanliga. Både för sin samtid och för eftervärlden har Ludvig den helige framstått som något av en sinnebild för den ideala medeltida fursten, ståtlig, tapper, ridderlig och majestätisk till både sätt och väsen (fig. 2). Det unika med honom var att han i praktisk handling på allvar försökte omsätta de kristna budorden – som han uppfattade dem – och verkligen ansträngde sig att följa *via regia*, den kungliga, den ideella, "rättvisans väg" i sin maktutövning. Han gjorde religiösitet och rättskänsla till grundvalarna för sin politik, och i en annars ofta rå och grym tid visade han prov på en osedvanlig mildhet. En modern betraktare finner hos honom förvisso många mindre tilltalande egenskaper – han tillhörde dock en tid med andra referensramar och värderingar och i mångt och mycket ett annat sätt att tänka. Mot kättare, judar och muslimer var han oförsonligt hård, eftersom han uppfattade det som sin plikt att vara det, men som regent lät han tveklöst rättvisan gå före både sina egna personliga och kungamaktens intressen.

Han tog aldrig utan laga skäl något från en vasall och det hände, att han återlämnade ett län som han ansåg hade blivit indraget till kronan på felaktiga grunder. Mot den utbredda laglösheten och korruptionen vidtog han kraftfulla åtgärder, och inom rättskipningen avskaffades nu de s.k. gudsdomarna (järnbörd, vattenprov etc.) och ersattes av undersökningar grundade på vittnesmål och akter. Ludvig IX:s allmänt erkända rättärdighet medförde att han ofta anlätades som medlare i svårare konflikter såväl inom Frankrike som utomlands. I en intressestrid mellan svågern Henrik III av England och dennes vasaller ombads han t.ex. år 1263 av båda parterna att agera skiljedomare.

Som myntherre var Ludvig IX framsynt och införde i slutet av sin regering år 1266 ett större silvermynt, *gros tournois*, som betydde ett verkligt trenderbrott inom västeuropeisk myntning. Värdet motsvarade 12 deniers/denarer efter mynträknningen i Tours, därav namnet. Den vägde 4,219 g med en finvikt av 4,04 g. Myntet är tilltalande och prydligt utformat. Frånsidan visar inom en inre cirkel Tours stiliserade stadsvapen, omgivet av stadsnamnet på latin, allt inom en yttre cirkel av franska liljor (fig. 3). I ett halvt årtusende hade penningen/denaren och från 900-talet i någon mån dess hälft, obolen, varit den allenarådande valö-

Fig. 2. Staty från 1200-talet på katedralen i Reims, allmänt ansedd avbildad Ludvig IX den helige.

ren i Västeuropa. Med ökande handel och en alltmer utbredd penninghushållning innebar detta givetvis stora olägenheter, och behovet av en högre nominal än penningen blev med tiden allt större. Den franska stora turnosen blev därför vid sin introduktion mycket väl mottagen och blev även internationellt ett mycket populärt, gångbart och efteröskt mynt. Genomslagskraften var så stor att man på många håll kunde beteckna det inhemska myntets vär-

Fig. 3. Gros tournois slagen 1266-70 för Ludvig IX den helige. 4,22 g. Åtsida (inre ring): LVDVICVS REX (konung Ludvig), (yttre ring): +BNDICTV:SIT:NOME:DNI:NRI:DEI:IHVXPI (Välsignat vare vår herres Jesu Kristi namn). Frånsida: +TVRONVVS CIVI(TA)S (staden Tours). Privat ägo. Foto: Per Torgén.

Fig. 4. Groat slagen i Calais 1427-30 för Henrik VI. Åtsida: +HENRIC DI GRA REX ANGL S FRANC (Henrik av Guds nåde konung av England och Frankrike). Frånsida (inre ring): VILLA CALISIE (staden Calais), (yttre ring): +POSVI DEVM AVDITORE(M) MEVM (Jag har satt Gud som min hjälpare). Privat ägo. Foto: Per Torgén.

Fig. 5. Groschen slagen i Prag ca 1300 för kung Wencel II. 3,7 g. Åtsida (inre ring): +WENCZELAVS SECVNDVS (Wencel den andre), (yttre ring): +DEI GRATIA REX BOEMIE (av Guds nåde konung av Böhmen) Frånsida: +GROSSI PRAGENSES (grossus från Prag). Privat ägo. Foto: Per Torgén.

de genom att uppege hur mycket av gros tournois det motsvarade. I vårt land var den t.ex. år 1330 värd 20 svenska penningar. Det motsvarade vid den här tiden lönen för fem dagsverken. Turnosen imiterades också snabbt på flera håll och i vissa länder slog man inom kort egna varianter, t.ex. groat i England (fig. 4) och pragergroschen i Böhmen (fig. 5). Den förra präglades första gången år 1279 och gällde för fyra pence. Mera regelbundet präglades den först från 1351.

Pragergroschen, som introducerades strax efter år 1300, präglades i stora mängder och blev även den ett internationellt mycket uppskattat mynt, inte minst här uppe i Norden. Vikten var drygt 3,7 g. Både groat och pragergroschen är estetiskt tilltalande mynt. Grossusmyntens större yta tillät en mera omsorgsfull textutformning och artistisk bildframställning.

Vid sidan av silvermynten präglades från mitten av 1200-talet även guldmynt i Europa efter ett flerhundraårigt uppehåll. Dessa fick stor betydelse i det internationella handelsutbytet och cirkulerade länderna emellan som ett betalningsmedel eller som en handelsvara i sig. Även Ludvig IX av Frankrike lät prägla ett guldmynt, en écu d'or om ca 4 g (fig. 6). Präglingen skedde troligen våren 1270 inför korståget mot Tunis i juli

samma år. En hel del av korstågskassan gick av allt att döma till spillo i en svår storm, som sänkte delar av den franska korsfararflottan. Idag är endast åtta exemplar kända av Ludvig IX:s écu d'or.

Om Ludvig IX som person och om hans tid på den franska tronen är vi relativt väl underrättade, bl.a. genom hans Enseignemens (lärdomar, råd) till sonen Filip (den blivande Filip III den djärve) och genom Jean de Joinvilles (1224-1317) krönika *Boken om Sankt Ludvigs heliga ord och goda gärningar*. Joinville var en betrodd man i kungens tjänst och deltog bl.a. i dennes första – och helt misslyckade – korståg åren 1248-54. Efter avfärd från la-Roche-de-Marseille i augusti 1248 (fig. 7) och en övervintring på Cypren anlände korsfararna i slutet av maj månad 1249 till Egypten. Man enades om att snabbt försöka ta sig till Kairo och angripa den egyptiske sultanen, som fem år tidigare erövrat Jerusalem från de kristna. För, som kungens bror greve Robert av Artois sade, vill man slå ihjäl ormen med ett enda slag så måste man krossa dess huvud. Man var väl underrättad om att sultanen var svårt sjuk och låg för döden och hoppades därför finna en försvagad fiende i mer eller mindre upplösning. Den förhoppningen skulle visa sig vara ängslig.

Vid avfärden från Cypren hade

Fig. 6. Écu d'or slagen 1270 för Ludvig IX den helige. 4,0 g. Åtsida: +LVDVICVS:DEI:GRACIA:FRANCOR:REX (Ludvig av Guds nåde fransmännens konung). Frånsida: +XPC.VINCIT.XPC.REGNAT.XPC.IMPERAT (Kristus segrar. Kristus styr. Kristus härskar). Foto: ur Jean Lafaurie, *Les Monnaies des Rois de France. Pl. VII.*

korsfararflottan bestått av inte mindre än 120 stora och mer än 1600 smärre fartyg. En häftig storm på pingstdagen skingrade flottan, och enligt Joinville kom bara 700 av de ursprungligen 2800 korsriddarna fram till destinationsorten. Kung Ludvig beslöt ändå att omedelbart landstiga och gå till anfall ut på invänta förstärkning. Landstigningen skedde på den flacka stranden ett stycke väster om Nilens utlopp vid hamnstaden Damiette, låset in till Egypten. Hans otålighet och iver att gå till verket förstår vi av ögonvittnet Joinvilles skildring: *Han (kungen) hoppade i havet så att vattnet gick honom till armhålorna. Och med skölden om halsen, hjälmen på huvudet och sin lans i handen vadade han fram till sitt folk, som stod på stranden. Då han kom i land och fick syn på saracenerna frågade han vad det var för folk; och han fick till svar, att det var saracenerna; och han tog sin lans under armen, täckte sig med skölden och skulle ha gått lös på saracenerna, om de som var hos honom hade tillåtit det.*

Joinvilles redogörelse för detta korståg omfattar huvuddelen av hans krönika och har närmast formen av dagboksanteckningar. Hans skildring är full av beundran och sympati för kungen men på samma gång välgörande fri från inställsamt smicker och fjäsk. Joinville är ett pålitligt ögonvittne som inte väjer för att avslöja kungens mänskliga fel och brister. Denne hade ofta svårt att tygla sitt hetsiga humör, visade ibland prov på sturig envishet och gjorde sig skyldig till en rad taktiska misstag.

Efter en inledande framgång då Damiette intogs, fastnade man tilligen omgående i Nildeltat. Korshären, som allt som allt torde ha uppgått till närmare 60000 man, hade stora svårigheter att ta sig framåt. Man mötte en numerärt och taktiskt överlägsen fiende som i sin vapenarsenal bl.a. hade "den grekiska elden", dåtidens eldkastare. Joinville berättar hur den spred skräck och fasa bland korsfararna. Till Kairo kom man aldrig.

Genom Joinvilles berättelse får vi en god och realistisk inblick i korstågets alla vedermödor. Man fick ständigt vara på vakt mot fienden som fanns överallt, beredd att, även nattetid, slå till och sedan snabbt dra sig tillbaka. Disciplinen i korsfararhären lämnade dessutom en hel del övrigt att önska. Många äregiriga hetsporrar bland korsriddarna gav sig mot uttryckligt order ut på egna expeditioner, inte så sällan med katastrofal

Fig. 7. Ludvig den helige inskeppar sig till korståg. Miniatur ur en handskrift av *Grandes Chroniques de France* (1300-talet). Sankt Petersburg.

resultat. Vid ett sådant tillfälle döddes kungens bror greven av Artois och nästan trehundra andra riddare i ett kähåll.

Det heta och ovana klimatet var också en plåga. Inte en droppe regn föll på hela tiden, klagar Joinville, och sjukdomar grasserade. Många dukade under. På grund av ouppmärksamhet fick man också sina försörjningslinjer bakåt avskurna, och inom kort härjade hungersnöd i det kristna lägret. Joinville klagar över att man till sist inte hade något annat än Nil-lake* att stilla hungern med, och laken livnär sig på döda människor, eftersom det är en glupsk fisk. Skörbjuggen härjade svårt bland korsfararna och krävde många dödsoffer. Även Joinville och kungen drabbades. Joinville berättar: *Köttet på våra ben torkade helt ihop, och huden blev full av gråa och svarta fläckar som gamla stövlar; tandköttet ruttnade och näsblod var tecknet på att döden var nära.* Fältskärerna måste skära bort dödkött ur munnen på dem som drabbats värst för att de skulle kunna tugga och svälja maten. Joinville kommenterar: *Det var hjärtskärande att höra folk jämlra sig i lägret när de fick det döda köttet bortskuret, ty de skrek som kvinnor i barnsnöd.* Både kung Ludvig och Joinville överlevde, men kungen magrade till den grad att rygkotorna stack ut genom huden. Han blev så svag att han svimmade stup i ett och inte kunde ta ett steg utan måste bäras. Han var en hårsman från att dö. I det läget erbjöd man den nye egyptiske sultanen Turanschah fred och lovade att utrymma och lämna tillbaka Damiette. Sultanen vägrade förhandla, och inget annat än kapitulation eller flykt återstod. I skydd av

* Härmed avsågs nilfengäddan.

mörkret försökte korsfararna natten mellan den 5 och 6 april 1250 flyt mot Damiette, ett panikartat flyktförsök som slutade i fullständigt fiasko. Hela den försvagate och decimerade korstågsarmén med kungen i spetsen togs till fånga. De sjuka och sårade döddes utan förbarmande och kastades i Nilen, med undantag för dem som bedömdes kunna betala en rundlig lösensumma för sin frihet.

Nu vidtog en långvarig och seg "förhandlingsrunda" för att fastställa lösensumman för kungen och de andra rika korsriddarna. De överlevande bland de "meniga" och fattiga, vilka förstas utgjorde en överväldigande majoritet av korsfararna, bortfördes däremot utan förhandling som slavar till Kairo i den mån de inte genast avrättades. Förhandlingarna komplicerades av en statskupp, i vilken sultan Turanschah mördades av sin egen livvakt och en ny dynasti, mamlukerna, intog den egyptiska tronen. Mordet på sultanen skedde mitt framför ögonen på Joinville, som i sin krönika ger oss en mycket ingående skildring av händelsen. Jag föredrar att här hoppa över detaljerna.

Efter många turer – kung Ludvig höll på att hamna i sträckbänken och Joinville själv var vid flera tillfällen säker på att bli avrättad – kunde man i början av maj 1250 köpa sig fri för den enorma summan av fyra miljoner guldbyzantiner (tvåhundrausen pund) vid avfärden från Egypten samt lika mycket att betalas senare. Damiette skulle vidare återlämnas såsom lösen för kungen, som ansåg det under sin värdighet att friköpas för pengar. Joinville berättar att uppräkningen av lösensumman påbörjades tidigt lördag morgonen den 7 maj och pågick ända till in på natten mot måndag; ty *summan utbetalades ef-*

ter vikt, och varje vikt var värd tiotusen pund. Han berättar också att det till slut ändå fattades trettiotusen pund, och att han av kungen ombads att förhandla med Tempelherrarna om ett lån. Då dessa med hänvisning till ordensreglerna vägrade, tog man helt sonika vad man behövde ur deras kassakista. Joinville berättar, att han fick hota skattmästaren med en yxa för att få nyckeln till kistan.

Efter sin frigivning föredrog de flesta att omedelbart återvända hem till Frankrike, de hade fått nog. Men kungen ville inte avsluta korståget på ett så snöpligt sätt. Med resterande korsriddare, däribland Joinville, seglade han därför till Saint-Jean d'Acre (nuvarande Akko i Israel) för att därifrån försöka befria Jerusalem ur "de otrognas" våld. Av Joinville får vi veta, att han då av kungen fick detaljerad information om hur denne blivit tillfångatagen och hur förhandlingarna med sultanen och emirerna hade gått till: *I de sex dagar vi var på havet tog jag, som var sjuk, hela tiden plats hos konungen. Och då talade han om för mig, hur han hade blivit tillfångatagen, och hur han med Guds hjälp hade dagtingat om löSENSUMMAN för sig själv och oss. Och han lät mig berätta, hur det hade gått till när jag blev tillfångatagen ute på floden; och sedan sade han till mig, att jag borde tacka Vår Herre för att han hade låtit mig undslippa en så stor fara.*

Joinville låter oss komma människan Ludvig in på livet. Han berättar hur kungen djupt sörjde sin omkomne bror Robert av Artois och sade, att denne inte skulle ha behandlat honom så nonchalant som hans båda andra bröder gjorde. De struntade nämligen i att besöka honom. Särskilt klagade han över Karl av Anjou, som ändå befann sig ombord på samma skepp. Vi låter åter Joinville få ordet: *En dag frågade han vad greven av Anjou gjorde; och han fick till svar, att han spelade bräde med Herr Valter av Nemours. Han stappade då dit, eftersom han var svag av sin sjukdom; och han tog tärningarna och brädet och kastade i havet; och han vredgades svårligen på sin bror; som så snart (efter broderns död) hade gett sig till att spela bräde. Men Herr Valter passade på, ty han hällde ned alla pengar som låg på bordet i knät (och det var en förskräcklig massa) och tog dem med sig.*

Ludvig IX kom att dröja kvar i det heliga landet till 1254 under ständiga förhandlingar om Jerusalems befrielse, men dit kom han aldrig. Vi kan

Fig. 8. Ludvig den helige tvättar några fattigas fötter. Miniatur ur *Grandes chroniques de France* (1300-talet). Bibliothèque Nationale, Paris.

i stort lämna de fyra åren i Palestina därhän – föga åstadkoms. För de små självständiga korsfararstaterna var det tvärtom en befrielse när de franska korsriddarna återvände hem. De hade lockat till sig fiender som flugor till en sockerbit. För oss skandinaver kan en passus i Joinvilles krönika från den här tiden vara av särskilt intresse. Han omtalar nämligen, att det till dem anlände en korsriddare ända från Norge. Han och hans följeslagare hade kommit via Gibraltar sund och haft en mycket besvärlig seglats. Fransmännen fick veta, att Norge låg längst västerut vid världens ände och att solen lyste dygnet runt på sommaren. Joinville berättar också, att normmännen som tidsfördriv jagade lejon med stor framgång.

På sin 39-årsdag den 25 april 1254 lämnade Ludvig IX det heliga landet. Den hemvändande korstågsflotan bestod av tretton fartyg (jämför flotan 1249!) och Joinville berättar, att hemfärden var strapatsfylld. Utanför Cypern gick kungens fartyg på grund men kom loss. Dykarna kunde konstatera, att en stor del av kölen slitits och att fortsätta utan att uppsöka hamn. Kort därpå råkade man ut för en häftig storm som man med nöd och näppe klarade sig ur. Alla ombord trodde deras sista stund var kommen, säger Joinville. Det blev också eldsvåda ombord. Branden började i drottningens kammare – hon och barnen hade varit med på korståget – genom en tjänarinns slarv. Elden släcktes, men brandbevakningen skärptes i fortsättningen. Joinville meddelar, att han själv av kungen personligen fick i uppdrag att organisera den detaljen.

Efter tio veckor till havs nådde man slutligen välbehållna hamnstaden Hyères i Provence, och den 7 september återkom Ludvig IX till Paris efter att ha varit borta i drygt sex år. Därmed lämnar vi detta korståg, som ibland kallas det sjunde.

Efter hemkomsten från korståget var Joinville alltid en välsedd gäst vid det franska hovet. Han berättar, att alla till en början var förvånade över hur hjärtligt kungen tog emot honom. De båda hade under åren lärt sig uppskatta varandra och kompletterade varandra i många hänseenden. Medan kung Ludvig i sin svärmiska religiositet hade en benägenhet att sväva i det blå, stod Joinville med båda fötterna stadigt på marken. Han hade t.ex. inte myckat till övers för de spektakulära "goda gärningar" som var på modet att visa upp (fig. 8). Vi låter Joinville få ordet: *Han (konungen) frågade mig, om jag brukade tvätta de fattigas fötter på skärtorsdagen; och jag svarade nej, för jag tyckte inte det var någon bra idé. Och han sade, att jag inte skulle förakta det, ty Gud hade gjort så. Sedan tillade han: Då vill ni förstas mycket ogärna göra vad Englands konung gör; som tvättar de spetälskas fötter och kysser dem.*

I valet mellan spetälska på kroppen och en dödssynd på själen så föredrog Joinville absolut det senare. Inte heller de dagliga späkningar som kungen utsatte sig för var i Joinvilles smak. Annars lovprisar han kungens stora givmildhet: *Överallt där han färdades i sitt rike gav han allmosor till fattiga kyrkor; till spetälskehus, till stora och små sjukhus och till fattiga män och kvinnor bland adeln. Var dag gav han en stor mängd fattiga att äta; och många gånger bevittnade jag, hur han själv skar deras bröd och gav dem att dricka.*

Joinville ger oss också en söt familjeinteriör från hovet: *Innan han (kungen) gick till sängs, lät han sina barn komma till sig och berättade för dem om goda konungar och kejsare och sade, att de skulle ta exempel av sådana män. Han berättade också om onda furstar, vars liderlighet och girighet helt hade ödelagt deras riken. Och detta berättar jag för er, sade han, för att ni skall akta er; så att Gud inte vredgas på er. Tilläggs kan, att Ludvig IX med sin drottning Margareta av Provence hade elva barn.*

Joinville drog sig aldrig för att säga sin mening rent ut. När han våren 1267 fick veta, att det planerades ännu ett korståg förklarade han, trots

kungens enäragna böner, att han den här gången inte tänkte följa med. Vis av skadan från förra gången menade Joinville, att han gjorde en Gudi mera behaglig gärning genom att stanna hemma för att skydda och försvara sina domäner och sitt folk. I sin krönika är han inte nådig mot dem som rådde kungen till detta andra korståg:

Jag tyckte, att alla som rådde honom till färden gjorde sig skyldiga till en döds synd, ty när han var i Frankrike rådde lugn i hela riket och fred med alla grannar. Så snart han givit sig av blev tillståndet i riket bara värre.

Målet för Ludvig IX:s andra korståg var Tunis. I juli 1270 överskeppades korsfararna dit på genuesiska fartyg. Joinville träffade kungen för sista gången strax före avfärden. Han berättar, att denne då var i mycket dåligt skick. *Han var så svag, att han inte tålde att åka eller rida på en häst. Han tillät, att jag bar honom i mina armar från greven av Auxerres boning, där jag tog avsked av honom, till Franciskanerklostret.*

Korsfararna landsteg vid borgen i Karthago och hade i början några framgångar, men efter bara en kort tid bröt pesten ut bland dem. Kungen hann se en av sina söner dö innan han själv insjuknade och avled den 25 augusti. Korståget avblästes, och fred slöts med bejven av Tunis. Också på återfärden förföljdes korsfararna av olyckor. Pesten fortsatte (även inom kungafamiljen), och en häftig storm sänkte delar av flottan. I Joinvilles krönika är kungens död mycket gripande skildrad. Joinville är dock noga med att betona, att han denna gång inte själv var närvarande. Han skriver: *Om hans färd till Tunis vill jag inget meddela eller säga, eftersom jag, Gud vare lov! inte var med, och jag vill inte säga eller anteckna någonting i min bok, som jag inte är säker på.*

Hur Ludvig IX hade dött fick Joinville beskrivet för sig av en av dennes söner, greven av Alençon, troligen i samband med kungabegravningen i Saint-Denis. När han låg på sitt yttersta hade han kallat till sig sonen och tronföljaren Filip och uppmanat honom vid allt som var heligt att som regent noga följa de råd och lärdomar som han utarbetat åt honom. Enligt vad Joinville trodde sig veta hade kungen med egen hand skrivit ned dem. Bland de många råden väljer jag två som väl speglar Ludvig IX:

Käre son, se till att du har de egen-skaper som tillkommer en kung, d v s att du är rättsinnes och att du aldrig

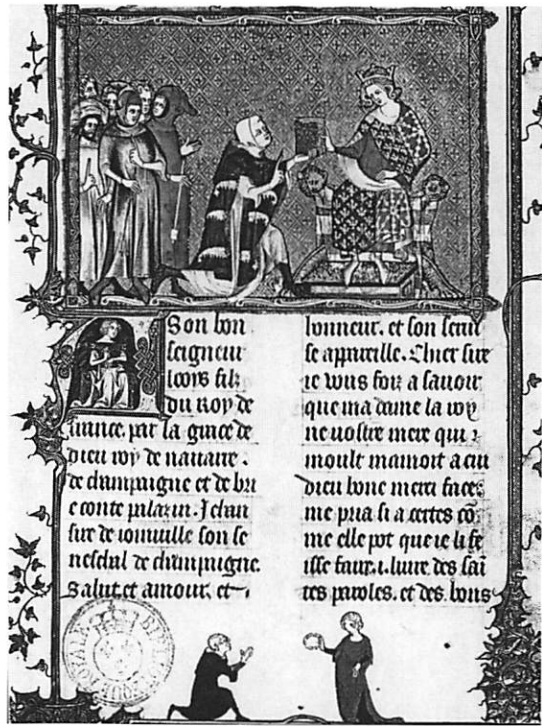

Fig. 9. Joinville överräcker sin krönika till den blivande Ludvig X. Ur fransk handskrift (1300-talet) av Joinvilles krönika. Bibliothèque Nationale, Paris.

avviker därifrån, vad som än händer. Om det uppstår tvist mellan en fattig och en rik, så håll på den fattige mer än på den rike, till dess att du tagit reda på vem som haft rätt eller orätt. När du det har gjort, skipa då rättvisa.

Käre son, jag ger dig rådet, att så långt det beror på dig, inte gå i krig mot kristna. Och om man skymfar dig, sök flera utvägar för att se om du inte kan finna en genom vilken du återfår din rätt utan att gripa till vapen. Detta i syfte att undvika de synder man begår i krig. Om det ändå skulle hända att du måste börja krig, se då på ett skickligt sätt till, att de oskyldiga fattiga får vederlag för alla skador de indirekt fått lida, såsom brand eller dylikt.

Joinville berättar i sin krönika, att det vid gravnen i Saint-Denis snart skedde många underbara mirakel. Han berättar också att påven lät påbörja en undersökning om kung Ludvigs liv och gärningar inför en eventuell helgonförklaring. Joinville blev själv kallad som vittne och utfrågades i två hela dagar av påvens båda sändebud. Detta skedde år 1282, men Ludvig den helige kanoniserades först 1297 av påven Boni-

fatus VIII. Hans åminnelse dag är 25 augusti. Före revolutionen 1789 firade Franska akademien då årligen hans minne. I vår svenska almanacka firades Ludvig 25 augusti till i mitten av 1700-talet, då han flyttades till 2 oktober till förmån för Lovisa (drottning Lovisa Ulrika).

Till sist ytterligare några ord om Jean de Joinville och hans krönika. Joinville tillhörde en gammal adelsfamilj i Champagne, vars medlemmar utmärkt sig i flera korståg. Han överlevde sin konung med 47 år och var vid sin död år 1317 hela 92 eller 93 år gammal. Ända upp i hög ålder var han en välsedd och aktad gäst vid det franska hovet. Man satte där stort värde på hans berättartalang och stora erfarenhet, och i etikettsfrågor blev han med tiden något av ett orakel. Av Filip den skönes drottning Johanna av Navarra ombads han 1304 att för hennes räkning nedteckna Ludvig den heliges levnadshistoria, vilket Joinville också lovade göra. Resultatet blev hans krönika *Boken om Sankt Ludvigs heliga ord och goda gärningar*. Drottning Johanna avled emellertid i april 1305 innan krönikan var helt klar. Av allt att döma lade Joinville den då åt si-

Fig. 10. Ludvig den helige samlar helgonrelikier. Miniatur ur *Grandes chroniques de France* (1300-talet). Bibliothèque Nationale, Paris.

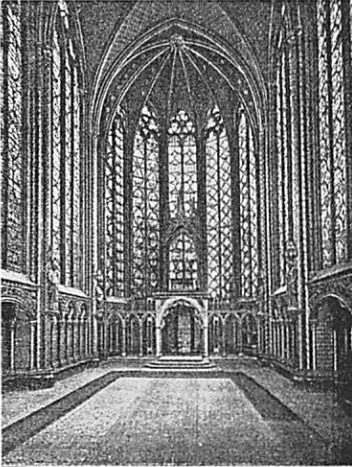

Fig. 11. Interiör av Sainte-Chapelle i Paris med relikrummet i bakgrunden. Kyrkan byggdes av Ludvig IX den helige på 1240-talet för att där bl.a. ha sina det som då allmänt ansågs vara Kristi sanna törnekrona. Denna hade han 1239 köpt för en enorm summa pengar av den ruinerade kejsar Baldwin i Konstantinopel. Två år senare förvärfade han ett stycke av Jesu sanna kors. Han planerade också att i kyrkan förvara de relikier som han hoppades ha med sig hem från det sjunde korståget. Sainte-Chapelle, nu på Justitiepalatsets gård, var ursprungligen ett slottskapell och är det enda som finns kvar av det forna kungliga slottet på Île de la Cité. Det är till storleken en av de obetydligaste bland gotikens kyrkor men stilmässigt kanske den allra förnämsta.

dan för att 1309 ta itu med den igen och ge den en sista avputsning. Den är tillägnad Johannes och Filip den skönes son Ludvig, konung av Navarra och den blivande Ludvig X (1314-16) av Frankrike (fig. 9). Krönikan föll snart i glömska och var helt bortglömd till 1547, då den trycktes och utgavs för första gången. Joinvilles originalmanuskript finns idag tyvärr inte längre kvar.

I de partier av krönikan som är direktupplevda, och där krönikören förmedlar ögonvittnets omedelbara iakttagelser, intryck och känslor, kommer läsaren personen och medeltidsmänniskan Joinville nära. I motsats till sina tappra förfäder är han inte särskilt modig, och han försöker heller aldrig dölja att han ibland är både livrädd och vettsskrämd. Man får del av hans tankar och känslor så att säga "au naturel", och man får honom med alla hans sympatier, antipatier och fördomar av diverse slag. Som läsare är det svårt att inte fatta tycke för honom allteftersom han livslevande träder fram ur texten.

Källor och litteratur

- Bentley, J.: *A. Calendar of Saints*. Cor-doba 1997.
- Boëthius, S. J.: *Historisk läsning*. II. Medeltiden. Stockholm 1909.
- Chronicles of the Age of Chivalry* (General editor Elizabeth Hallam). Spanien 1995.
- Duplessy, J.: *Monnaies Françaises Royales*. Tome I. Paris / Maastricht 1988.
- Erslev, K.: *Oversigt över Middelalderens historie*. Köpenhamn 1961.
- Freemantle, A.: *Age of Faith*. Holland 1975.
- Golabiewski Lannby, M.: Gros tournois i Kungl. Myntkabinettet. *SNT* 1986:2 s 29-34.
- Grimberg, C.: *Världshistoria*. Stockholm 1935.
- Henrikson, A.: *Alla årets dagar*. Finland 1993.
- Hildebrand, H.: *Sveriges Medeltid*. Stockholm 1879-1903.
- Hildebrand, H., Hjärne, H, Pflugk-Hartung, J. V.: *Världshistoria*. Band II. Leipzig 1921.
- Hildingsson m.fl.: *Tusen år*. Örebro 1969.
- Hornborg, E.: *Från forntid till nutid*. Helsingfors 1938.
- de Joinville, J.: *Ludvig den Helliges Krönike* (övers. t. danska av P. Garde). Köpenhamn 1898-1899.
- Lafaurie, J.: *Les Monnaies des Rois de France. Hugues Capet à Louis XII*. Paris / Basel 1951.
- Lagerqvist, L. O. & Dolley, R. H. M.: Myntfynden i Hornborga kyrkoruini i

Västergötland. *Formvännen* 1959 s 113-136.

Lagerqvist, L. O. & Nathorst-Böös, E.: *Mynt, sedlar och medaljer*. Borås 1981. – *Vad kostade det?* 4:e uppl. Borås 1997.

Lindskog, M.: *Korstågens historia*. Göteborg 1894.

Nordisk familjebok. Andra upplagan. Stockholm 1904-26.

North, J. J.: *English Hammered Coinage*. Volume II. London 1975.

The Plantagenet Encyclopedia (General ed. Elizabeth Hallam). Estella 1996.

Sutherland, C. H. V.: *English Coinage 600-1900*. London 1982. □

Myntfynd i Kungl. Slottets vattenkar

De många som promenerat utmed Skeppsbron och förbi Stockholms Slott har säkert lagt märke till de två vattenkar som pryder östsidan av de två flyglar som omramar Logården. Ner i dem sprutar vatten ur var sin lejonmaskaron.

I början av augusti i år passerade notisförfattaren förbi och upptäckte att de var avstängda och att rengöring pågick. Jag lade också märke till att en av de två "rensarna" plockade upp mynt. På min fråga meddelade han, att där alltid låg bortåt ett hundratal småmynt, mest utländska: de nordiska länderna dominerade, men även Ryssland (50 kopek), Frankrike (mest 5 à 10 centimes), USA (1 cent) m fl hade dykt upp. "Vad är det här", frågade han mig. Det var en tjeckisk 10 haleru 2000.

Så den gamla vanan med "offermynt", som vi nyss fått exempel på (*SNT* 2000:6 s 138), håller i sig överallt! LLT

Singla slant – variant

Sigmund Freud och hans systerson satt och pratade om hur svårt det var för en del människor att ta beslut.

– Jag ska berätta för dig vad jag säger till dessa personer, sa Freud. Jag rekommenderar dem att singla slant.

Systersonen sa förvånat:

– Jag tror dig inte. Hur kan du som vetenskapsman be människor att förlita sig till slumpen?

– Jag ber dem inte att följa utslaget av krona eller klave utan att känna efter, om de är belåtna eller missnöjda med utfallet.

”Jag vill smyga så tyst, så tyst genom livet”

Till 200-årsminnet av Fredrika Bremers födelse

Av Eva Wiséhn

Med anledning av 200-årsminnet av Fredrika Bremers födelse kommer flera institutioner att fira henne på olika sätt. Även Kungl. Myntkabinettet vill lyfta fram personen Fredrika Bremer genom de medaljer som finns i vår samling.

Fredrika Bremer föddes 17 augusti 1801 på Tuorla i Finland. Fadern var en framgångsrik affärsman. År 1804 flyttade familjen till Stockholm. På vintrarna bodde de i en paradsvåning inne i staden, medan somrarna tillbringades på Årsta slott utanför Stockholm.

Fredrika fick en sträng fostran; äta sig mätt bara en gång om dagen, tunna kläder för att härdas, leka med utvalda barn och endast sommartid leka utomhus. Barndomen igenom protesterade Fredrika och lät sig inte kuvas. Men hon fick god bildning och tränades i sin konstnärlighet. Studierna avslutades med en längre resa genom Tyskland, Schweiz, Frankrike och Nederländerna. Allt för att förbereda henne för det stilla borgerliga familjelivet. Fredrika kände sig låst och instängd av den etikett och fostran som hon ansåg gjorde henne till en sysslolös världsdam. Hon ville bryta sig ur det givna mönstret som gjorde att tiden stod stilla ”likt ett grumligt vatten” och slippa faderns ”manliga järnhand”. Genom att engagera sig i hjälperksamhet bland fattiga och sjuka kom hon ur sina själsgrubblrier. För att få medalj till sin verksamhet sålde hon egenhändigt målade miniatyrer.

Julen 1828 gav hon anonymt ut sin första tryckta skrift – *Teckningar utur hvardagslivet*. Boken blev välvilligt bemött och prisad av vänner i umgängeskretsen. Det hände tom att Fredrika själv fick läsa högt ur boken, vännerna visste ännu inte att hon också var författaren. Fredrika fick 100 riksdaler i honorär för boken. När den andra delen av *Teckningar* utkom 1830 fick den ännu större beröm och nu berättade Fredrika för sin mor och, genom henne, för vännen Frans Michael Franzén om sitt författarskap. Franzén, som såg Fredrika som sin skyddsling, ordnade så att hon belönades med Svenska Akademiens mindre guldmedalj.

3. Medalj utförd av Gerda Quist 1923.

Familjen H, den svenska litteraturens första familjeroman, gavs ut 1831. För denna fick hon Svenska Akademiens Lundbladiska pris. Fredrika Bremers författarskap blev snart känt även utanför landets gränser. Romanerna, som *tex Grannarna* och *Hemmet*, blev omätligt populära.

Fredrika Bremer är idag mest känd för sin roll som kvinnoaktivist.

Präglad av borgarklassens värderingar drabbades hon av de liberala rättvisideal som växte fram i franska revolutionens spår. År 1844 tilldelades hon Svenska Akademiens stora medalj med motiveringen att hon ”befrämt den svenska vitterhetens namnkunnighet i främmande länder”. Då hade hennes böcker nått en enorm popularitet i Tyskland, Hol-

land, Amerika och speciellt i England. I boken *Hertha* 1856 skildrar hon de dåtida kvinnornas ofrihet. Boken behandlar bla kvinnornas omyndigförklaring och blev mycket omdiskuterad. Två år senare genomdrevs en lag som gjorde ogift kvinna myndig vid 25 års ålder.

Fredrika Bremer avled på Årsta slott nyårsafton 1865 efter att ha ådragit sig lunginflammation efter kyrkfärden på juldagen. Hon var då 64 år gammal.

Hon smög tyst ut ur livet, men minnet av hennes insatser för kvinnorna har både märkts och hörts under flera generationer kvinnor. År 1884 grundades Fredrika Bremer Förbundet, vars uppgift är att under samverkan mellan män och kvinnor arbeta för kvinnornas deltagande i samhället och stärka deras ställning i hem och samhälle. *Hertha* blev namnet på förbundets tidskrift.

Medaljer

Trots att Fredrika Bremer räknats som en av de stora svenska författarna och föregångarna i samhälls- omdaning vid 1800-talets början och mitt, så har väldigt få medaljer utförts över henne. Till minnet av 100-årsdagen av hennes födelse 1901 utförde Adolf Lindberg en medalj på beställning av Svenska Akademien. Medaljen präglades i silver på Kungl. Myntet. *Åtsidan* visar Fredrikas profil seende mot vänster, med omskriften FREDRICA BREMER. *Frånsidan* visar en allegorisk bild med en kvinna i antika kläder hållande en kanna i vänstra handen, medan hon med den högra håller sin slöja, skyddande elden mot vinden. Texten lyder MORES DOMESTICOS DIGNITATEM MULIERIS CELEBRAVIT = Hon hyllade de inhemska sederna och kvinnans värde. I avskärningen står det LAUDES. ANTIQUI. ORBIS ET.NOVI. ASSECUTA OB. MDCCCLXV = Hon avled 1865 efter att ha vunnit den gamla och den nya världens beaktelse. Inför utförandet av medaljen gjordes en vaxpoussering.

Den finländska konstnärinnan Gerda Quist utförde en medalj över Fredrika Bremer 1923. *Åtsidan* visar Fredrika Bremers profil seende mot höger med texten FREDRIKA BREMER. *Frånsidan* visar en tillbaka-seende kvinna gående åt vänster, bärande en korg med frukter. I den mot höger bakåtsträckt vänstra handen håller hon en blomstergirland. Under armen 1923 samt monogrammet G Q. Löpande längs randen på me-

1. Vaxpoussering utförd av Adolf Lindberg. Något förminskad.

2. Svenska Akademiens medalj 1901 till minne av Fredrika Bremers födelse, utförd av Adolf Lindberg.

4. Medalj utförd av Marit Krogh för serien över "Svenska författare genom tiderna".

daljens vänstra sida MDCCCI – MDCCCLXV = 1801-1865. I exerguen en fjärilspuppa. Medaljen göts i Berlin hos H. Gladenbeck.

När Sporrang AB 1979-1981 gav ut medaljserien "Svenska författare genom tiderna" utförde Marit Krogh medaljen över Fredrika Bremer. *Årsidan* visar Fredrika Bremer halvt en face med omskriften FREDRIKA BREMER 1801-1865. *Frånsidan* visar en landskapsscen med tre figurer som står bakom ett träd och kikar på en man med en häst. Scenen är hämtad ur boken *Grannarna*.

Litteratur

Hyckert, B. E.: Minnespenningar öfver enskilda svenska män och kvinnor. *Numismatiska meddelanden XVII* del II. Stockholm 1915.

Wahlstedt, A.: Minnespenningar öfver svenska män och kvinnor. *Numismatiska meddelanden XXIX*. Stockholm 1937.

Svenskt Konstnärslexikon, Allhems förlag. Malmö 1961.

Thieme und Becker, *Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler*. Leipzig 1933. *Svenskt Biografiskt Lexikon*, Stockholm 1926.

Svenska Män och Kvinnor, Stockholm 1942.

Enge Swartz, M.: *Öppna dörrar. Guide till 44 författares hus och miljöer*. Stockholm 1998.

Nationalencyklopedien, 1990.

Tack till Harald Nilsson för översättning av de latinska inskriptionerna.

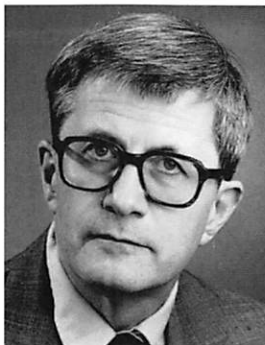
Utredningen av myntkuppen i Strängnäs nedlagd

Mynt- och medaljstölden mot Roggebiblioteket i Strängnäs 1997 kommer troligen aldrig att lösas. Polisen i Eskilstuna har lagt ned utredningen om stölden som innebar att dyrbara vikingatida mynt och svenska medaljer försvann. Stulna mynt ur samlingen dök upp till försäljning 1999 på Sotheby's i London. Polisen känner till vem som lämnat in mynten till försäljning men kan inte föra in bevis att mannen genomförde stölden.

Ett stort problem för polisen har varit det faktum att man från Roggebibliotekets sida inte har haft något egentligt grepp om myntsamlingens innehåll och värde.

I dag ägs resterna av den numismatiska samlingen (fortfarande mer än 10 000 nummer) av Kungl. Myntkabinetet. IW

Jørgen Steen Jensen invald i Det kgl. Danske Videnskabernes Selskab

Chefen för Den kgl. Mønt- og Medaillesamling i Köpenhamn, Jørgen Steen Jensen, blev den 19 april 2001 upptagen som medlem i Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab.

Videnskabernes Selskab stiftades den 13 november 1742 under beskydd av kung Christian VI. Verksamheten skulle omfatta såväl historia och filosofi som naturvetenskap och matematik och delades 1866 i två klasser, en humanistisk och en naturvetenskaplig. Sedan 1876 är Videnskabernes Selskab nära förbundet med stiftelsen Carlsbergfondet, Danmarks största fond för naturvetenskap och kultur. Den mycket omfattande publikationsverksamheten inbegriper även numismatik. Som exempel kan nämnas P. C. Haubergs grundläggande arbete *Myntforhold og Udmyntninger i Danmark indtil 1146* (1900) och *Studies in Northern Coinages of the Eleventh Century* (1981, ed. C. J. Becker). Om man jämför med svenska förhållanden motsvarar Videnskabernes Selskab ensamt de två svenska akademierna Vetenskapsakademien, stiftad 1739, och Vitterhetsakademien, stiftad 1753/1786.

För alla som är verksamma inom ämnesområdet nordisk numismatik behöver Jørgen Steen Jensen inte någon närmare presentation. År 1983 blev han Överinspektör och chef för myntkabinetet i Köpenhamn, men redan 1978 övertog han redaktörskapet för Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad, en samnordisk tidskrift med hög vetenskaplig standard som med absolut regelbundenhet

utkommer med åtta häften om året, år efter år. Jørgen Steen Jensens egen produktion är stor och gedigen. Den bibliografi som publicerades i festskriften till 60-årsdagen (*Ord med mening*, Nordisk Numismatisk Union 1998), omfattar 410 titlar i de mest skilda ämnen inom det vida numismatiska fältet. Själv skulle jag särskilt vilja framhålla dels *Møntfundet fra Kirial på Djursland* (NNÅ 1970), dels *Tusindtallets Danske Mønter* (Nationalmuseet, 1995). Kirial-publikationen – 81 422 mynt, deponerade ca 1365 – var i mycket min förebild när jag med hjälp av ett större forskningsanslag från Riksbankens Jubileumsfond 1974 startade projektet Sveriges mynthistoria Sturetiden. Den vackra jubileumsvolymen från 1995 är redigerad och till stor del skriven av Jørgen Steen Jensen. Den framstår för mig som något av ett måsterstycke. En bok med lättläst text och utsökta bilder men samtidigt vetenskapligt stringent. En bok om ett begränsat numismatiskt ämne som har något att ge, både till den stora allmänheten och till den enskilde forskaren.

Jørgen gratuleras hjärtligt till den välförtjänta utmärkelsen!

Brita Malmer

Stockholm Studies in Numismatics:

Das Münzwesen Livlands im 16. Jahrhundert (1515-1581/94) av Ivar Leimus

Pris: 200:- inkl. moms (porto tillkommer)

Beställningar:

NUMISMATISKA FORSKNINGSGRUPPEN

Bollhusgränd 1B, 111 31 Stockholm
Tel: 08-674 77 50, Fax: 08-674 77 53
eller skicka en check på 200:- plus 36:- per bok (porto)

Minnesord över Beatrice Granberg

Beatrice Granberg, finlandsvensk orientalist och numismatiker, dog för en tid sedan. Hon blev 84 år (1/5 1916-10/9 2000). I Helsingfors har Hufvudstadsbladet haft ett par artiklar om henne på temat "den tillbakadragna myntforskaren och arvtagerskan, som förblev hemlighetsfull livet ut". Få vänner, inga släktingar och i den anspråkslösa trerummaren i Helsingfors fanns en konstsamling värd över 20 miljoner finska mark. Sida vid sida hängde 87 stora tavlor och täckte nästan all väggyta. Bland de 27 konstnärerna representerade hemma hos Beatrice Granberg fanns Anders Zorn, Bruno Liljefors, Ivan Ajvazovskij, Ilja Repin, Albert Edel-felt, Aksell Gallen-Kallela, Eero Järnefelt, Hjalmar Munsterhjelm, Hugo Simberg, Ferdinand von Wright, Magnus von Wright och Wilhelm von Wright. Knappast någon kände till denna konstskatt, som nu övertas av den finska staten. Det fanns inga arvingar och inget testamente. På statens konstsamling Ateneum säger man: "Efter bankkrisen fick vi ta över mängder av värdefull konst, som hade hängt på väggarna i konkursdrabbade banker, men ingenting kan jämföras med vad vi har ärt efter Beatrice Granberg".

Beatrice Granberg tog sin magisterexamen 1945 med arkeologi och österländska språk som huvudämnen. Hon ägnade sitt liv åt att på Nationalmuseet i Helsingfors forska i kufiska mynt, dvs arabiska mynt från tiden 700-1000. Detta gjorde hon utan tjänst och lön. Hennes anspråkslösa levnadsätt och medvetenheten om sin stora privatförmögenhet gjorde att hon aldrig sökte någon riktig tjänst. Beatrice Granberg skrev åtskilliga vetenskapliga artiklar under årens lopp, men hennes magnum opus är "Förteckning över kufiska mynt i Finland", som utkom 1966. Till formatet är "Granberg 1966" mindre än grannländernas motsvarigheter, svenska "Tornberg 1848" och danska "Østrup 1938", men den finska katalogen – på svenska – utmärker sig genom myntbestämningarnas höga standard. Detta återspeglar den islamiska numismatikens allmänna framåtskridande under 1900-talet, då myntidentifieringarna förbättrades genom tillkomsten av stil- och stampjämfö-

Beatrice Granberg, 1940-talet. Okänd fotograf.

relser (främst genom Richard Vasmer på 1920- och 1930-talen).

Beatrice Granberg var tidvis verksam i Stockholm, anställd i CNS-projektet vid Kungl. Myntkabinettet. Där utspelades episoden med Markovs katalog. Beatrice, liten och nätt, undgick med möda att falla till golvet när hon tog Markovs stora, tunga katalog från bokhyllan. Från 1967 finns myntlistor över följande gotlandsfynd: SHM-KMK inv. 19 090 (Göstavs i Fröjel), 22 864 (Bryor i Tingstäde), 12 621 och 12 571 (Pavalds i Lärbro; listorna daterade 22/5 resp. 28/5 1967), 9162 (Gåshagen i Västerhejde; daterad 16/6 1967, "ej färdig"). Inalles 579 mynt identifierade och förtecknade genom Beatrice Granbergs försorg under detta år (med reservation för fel).

Beatrice Granberg kom naturligt att jämföras och jämföras med Ulla Welin. Båda kunde göra stilistiska, approximativa bestämningar, när så krävdes. Beatrice Granberg kunde dessutom, i riktigt svåra fall, ta hjälp

av den stampjämförande metoden. Utan tvivel behärskade Beatrice Granberg sin Vasmer och sin Janina (S A Janina, också om volgabulgarerna). Det märks inte minst i 1917 års fynd från Östjädra, Dingtuna socken, Västmanland (SHM-KMK 16 217; tpq 991, yngsta islamiska 366/976-977). Av totalt ca 2 135 mynt är 2015 orientaliska (56 hela, 1 938 fragment, 21 blanka). Dingtuna, som fyndet vanligen kallades på KMK, innehåller många små fragment (1/8 eller mindre) och var det svåraste som fanns i de arabiska fyndskåpen. Just det blev Beatrice Granberg satt på att bestämma, vilket tog sju månader (24/5 - 31/12 1971). Myntlistan har förkommit (i varje fall fanns ingen på 1980-talet), men bestämningarna framgår av myntpåsarna. Beatrice Granbergs arbete med Dingtuna är kanske den förmåligaste prestation som en orientalist gjort i KMK sedan Tornbergs dagar.

Gert Rispling

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt sedlar medaljer
ordnar nälmärken

Öppettider
Vardagar 10.00 – 18.00
Lördagar 10.00 – 14.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
Fax. 08-411 52 23

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(uppge samlarområde)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel och fax 046-14 43 69
e-post: siv-gunnar@swipnet.se

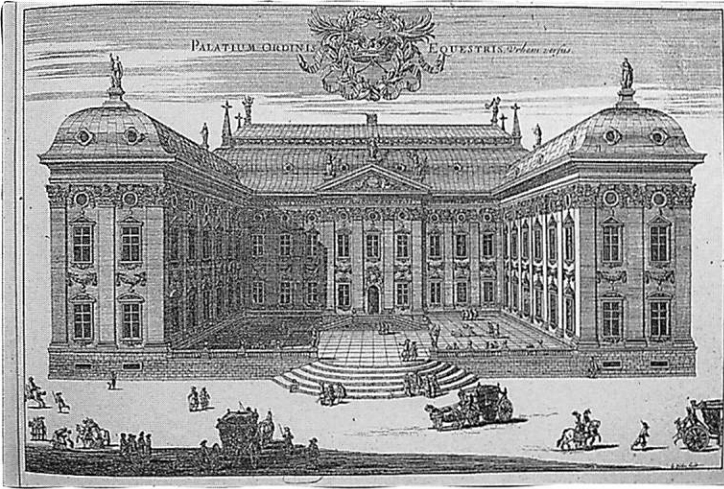
FIDEM Internationell medalj- kongress 2002 – i Paris

Ett planeringsmöte inför FIDEM:s nästa internationella kongress och utställning ägde rum på *La Monnaie* (Myntverket) i Paris och det leddes av den nye ordföranden Carlos Baptista da Silva, Lissabon, flankerad av nye generalsekreteraren Ilkka Voionmaa, Helsingfors, och kassaförvaltaren Madame Danièle Fagot, La Monnaie. Mötet innefattade styrelsesammanträde och delegatmöte och tog större delen av måndagen den 2 april. En preliminär budget och redovisning godkändes och fastställdes.

Särskilda PM med synpunkter på verksamheten framlades av Mariangela Johnson Pasqualetti, Milano, tidigare FIDEM:s generalsekreterare, samt ett par av delegaterna; främst bör nog det nämnas som Meszaros från Australien sänt in.

Nästa kongress och internationella utställning fastställdes till 2002, vecka 39, måndag 23 till fredag 27 september. Lokal för utställningen blir den stora salen och de mindre salarna i *La Monnaie*, 11 quai de Conti (vänstra Seine-stranden, nära Pont Neuf). Det är ett ståtligt palats från 1700-talet, byggt under Ludvig XV:s regering, med vacker utsikt över Seine och Cité-öns sydspets. Intressanta grannar eller närläggna institutioner är Institut de France (med Académie Française), Louvren, Musée d'Orsay, École des Beaux Arts, Notre Dame etc.

Lokalen tillåter utställande av minst 1000 (tväsidiga) medaljer. Reglerna kommer att meddelas senare. Redan nu kan vi informera om att *La Monnaie* åtar sig att fota alla medaljer för katalogen. De måste därför vara *La Monnaie* tillhanda senast 1 mars 2002, vilket i sin tur innebär, att arrangörerna i varje land måste ha konstnärernas anmälan två månader tidigare och själva medaljerna insända senast 1 februari för katalogisering, packning etc. Danmark har tilldelats en oförändrad kvot av 10 medaljer (20 exemplar, om man vill visa båda sidor, vilket vanligen är önskvärt), Finland 40, Norge 10 och Sverige 25. I Sverige kommer Kungl. Myntkabinetet (adress etc se nedan) att åta sig packning, katalogisering (efter konstnärernas anvisningar) och

Riddarhuset. Ur *Suecia antiqua et hodierna*
av Erik Dahlberg, 1716.

Riddarhuset på medalj

Riddarhuset – den svenska adelns palats i Gamla stan i Stockholm – påbörjades under stormaktstiden år 1641 efter Simon de la Vallées planer. Han var Sveriges förste utbildade arkitekt.

Simon de la Vallée stacks ner under ett bråk om bygget, varefter flera arkitekter avlöste varandra. Joost Vingboons utformade fasaderna i holländsk barockstil. I slutskedet fram till ca 1675 var Jean de la Vallée arkitekt och svarade för det originella säteritaket. Den schweiziske medaljkonstnären Johann Carl Hedlinger – ansedd som 1700-talets främste – präglade år 1731 en medalj över Riddarhuset. Samtidigt projekterades de flyglar, som kan ses på medaljen men som aldrig uppfördes.

Det framgår vid en jämförelse mellan medaljen och J. le Pautres stick över Riddarhusets södra sida i *Suecia antiqua et hodierna* (lat. = Det forna och nuvarande Sverige), att detta var Hedlingers förebild. Johann Carl Hedlingers avsikt med medaljen var "att upplysa främmande land om Sveriges verkliga förhållanden om våra gryende manufakturer, grufvor, skeppsbyggerier, flottor, militärkårer, fästningar, trädgårdar och kungliga byggnader ...". Utländsk propaganda var också en tanke bakom Erik Dahlberghs berömda planschverk över Sveriges städer, slott och herresäten, som utkom 1716.

Riddarhuset år 1731.
Förgylld silvermedalj av J. C. Hedlinger.
Foto Jan Eve Olsson.

HÅKAN WESTERLUND

MYNTHANDEL

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Olympiska föremål

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
TEL 08 - 411 08 07

IH

FIDEMs medalj till kongressen 1967 i Paris.

Den är utförd av Jean Asselbergs och präglad av La Monnaie. Silver. Diam 83 mm. Foto Jan Eve Olsson. Förminskad.

expediering, inräknat försäkring, liksom återvändandet efter utställningen, som skall stå i minst två månader.

Medaljerna kan vara gjutna, präglade eller direktgraverade. Stora modeller kan dock inte godtas. Definitionen av medalj, se i tex den svenska Nationalencyklopedien eller motsvarande i de övriga nordiska länderna!

Kongressmedaljen är som vanligt utställarens ansvar, dvs i detta fall La Monnaie. Påpekas bör, att La Monnaie fortfarande har egen gravörskola och eget gjuteri. Workshop för konstnärer kommer att anordnas under kongressen, liksom föreläsningar om äldre och modern medaljkonst.

Fem arbetsgrupper har tillsatts. Under tecknad ingår i grupp 3 tillsammans med Ewa Olszewska-Borys, Warszawa och Xavier Gimeno, Madrid. I grupp 2 återfinnes Carlos Baptista da Silva, Ilkka Voionmaa och Claude Arthus-Bertrand. Grupp 1 består av museifolk, grupp 4 av enbart konstnärer (varav en gravör). Teman för kongressen skall bli föreslås av dessa grupper.

Hotellplatser etc beräknas för ca 500 personer.

Organisationskommittén består av Danièle Fagot, La Monnaie (sammankallande), Claude Arthus-Bertrand, Paris, Evelyn Cohen, chef för Musée Monétaire vid La Monnaie, Lionelle Courbet, Paris och Maria Rosa Figueiredo, delegat för Portugal.

Detta referat riktar sig också till en del konstnärer och samlare som

förmodligen aldrig hört talas om FIDEM. Därför kommer här några rader om organisationen:

Den internationella federationen för (modern) medaljkonst grundades 1937 av företrädare för statliga och privata tillverkare (editörer) av medaljer, dvs. – för att ge en svensk parallell – företag som Myntverket och AB Sporrang (just dessa har dock inte varit medlemmar eller deltagit på många år). Federationen dominerades länge av mellan- och sydeuropeiska tillverkare och enda tänkbara språk var ännu på 1950-talet franska (möjligen också spanska och italienska), trots att The Royal Mint (det brittiska myntverket) hörde och hör till medlemmarna. I början av 1960-talet reviderades stadgarna så att FIDEM även kom att omfatta enskilda medlemmar, föreningar och museer (myntkabinett).

Verksamheten avbröts 1939-1945 av förklarliga skäl. Före kriget hade två kongresser hållits. Sedan 1949 (i Paris) är dessa biennala och alltid förenade med en allt större utställning av samtida medaljkonst. Mellan trettio och fyrtio länder brukar delta. Kongress med utställning har ägt rum två gånger i Stockholm (1955 och 1985); avlägsnaste land har hittills varit USA (i Colorado Springs). Den senaste anordnades år 2000 i Weimar, nästa äger som sagt rum i Paris 2002, där flera kongresser ägt rum – se bilden från 1967 med Paris' vapen, skeppet ("Fluctuat nec mergitur").

FIDEM ger ut en skrift, *Médailles*, numera efter varje kongress, alltså

vartannat år, och deltar i utgivningen av den brittiska *The Medal*, som utkommer med ett par nummer om året och som (liksom förutnämnda) ingår i medlemsavgiften. De flesta kongressföredragen trycks i endera av dessa, vanligen i *Médailles*, på engelska, franska eller tyska.

Ytterligare uppgifter om FIDEM kan erhållas genom Kungl. Myntkabinettet, Box 5428, 114 84 STOCKHOLM, tel. 08-5195 5300, fax 08-411 22 14, eller genom dess huvuddelegat Lars O. Lagerqvist, samma adress, tel. 08-5195 5318, fax samma, e-post lol@myntkabinettet.se

Medlemsavgiften är f.n. 200 FF (35 E) för konstnärer och enskilda. Föreningar, museer och företag betalar andra avgifter. Beloppen skall insättas på FIDEMs postgiro i Paris, c/o La Monnaie, nr CCP Paris 0237888E(020). Namn och adress måste textas. Checker mottas ej, möjligen International Money Order. Kassaförvaltaren, Madame Danièle Fagot, nås lättast på e-post: danieliefagot@monnaieparis.fr

Nyfikna är välkomna med frågor! Ring gärna eller sänd e-post eller faxa till Er delegat:

Lars O. Lagerqvist
Adress:
Kungl. Myntkabinettet
Box 5428
114 84 Stockholm
Tel. 08-5195 5318
Fax 08-411 22 14
E-post: lol@myntkabinettet.se

Kastmyntet som aldrig kastades – Oscar I:s begravningsmynt

Vid början av sommaren 1859 fick Lea Ahlborn (1826-1897) en beställning på modellering och gravering av ett s.k. kastmynt till Oscar I:s begravning. Man var ute i god tid eftersom kungen ännu inte var död. Uppdraget var sekretessbelagt, men inte förvånande med tanke på kungens allmänna kondition. Lea Ahlborn var då 33 år och hade under sex år innehaft tjänsten som myntet och stämpelgravör vid Kongl. Myntet i Stockholm. Bakgrunden var följande.

År 1857 drabbades Oscar I av kronisk huvudvärk, illamående och försämrad aptit. De nedre extremiteterna började svikta. Ofrivilliga muskelryckningar tillkom. Omgivningen skyllde på överansträngning, men läkarna var övertygade om att kungen led av "allmän förlamning – paralysis générale". Kräkningarna och svettningarna blev allt svårare och gångsvårigheterna var mycket stora. Enstaka utflykter gjordes i vagn till slotten Rosendal och Drottningholm.

Den 25 september 1857 fick kronprins Carl ta över den kungliga regeringsmakten. Under vintern 1857-1858 var kungen länge sängliggande. På våren 1858 inträffade en viss förbättring och kungen kunde bosätta sig på Drottningholm. Nu försökte man behandla honom med animal magnetism. Han kunde sitta i en länstol, men måste då hållas upprätt med hjälp av remmar och bars för övrigt på bår. Talformågan upphörde helt och kroppen blev starkt avmagrad.

Den långa sjukdomen gjorde att

kungen nästan glömdes bort även av sitt eget husfolk. Oscar I tynade bort i en skuggvärld. Det efterlängta slutet kom den 8 juli 1859, då kungen stilla insomnade. Han hade dött av en hjärntumör.

Det beslutades att begravningen skulle ske en månad senare, den 8 augusti. Man behövde en månad för att hinna med alla förberedelser till begravningen i Riddarholmskyrkan. Bl a skulle Lea Ahlborn slutföra de sista bokstäverna och siffrorna på kastmyntet. Åtsidan visar kungens bröstbild, vänster profil. Frånsidan visar det bernadotteska gravkoret mellan två äldre gravkor vid sidan av Riddarholmskyrkan. Omskrift på en upphöjd kantram: NYTT RUM I SVENSKA MINNETS TEMPEL. Vid den nedre kanten finns texten: UPPLÅTET D. 8. AUG. 1859. Kastmyntet var präglat i silver och var egentligen en medalj.

Likpredikan vid begravningen hölls av biskopen i Strängnäs teol. dr Thure Annerstedt. Jordfästningen förrättades av ärkebiskopen teol. dr Henrik Reuter Dahl. Vid tidigare kungliga begravningar hade man kastat ut de särskilt präglade mynten under själva likprocessionen genom staden. Tyvärr hade stort tumult utbrutit vid Karl XIV Johans begravning 1844. Övriga scener hade utspelats och myndigheterna ville inte ha någon upprepning. Man beslutade därmed att inget utkastande skulle ske. I stället skulle de utdelas samma dag eller kort därefter, på lämpligt sätt bland *härvarande militärkorps, fabriks- och handtverksarbetare, sjömän, tjänstefolk m.fl.*

Sammanlagt präglades 3200 exemplar. Enligt en första plan skulle 2000 st utdelas. Fördelningen av dessa skedde enligt följande (enl. notis i

Wedbergs klippsamling för år 1859, vol. III, s. 14, ATA B 18:

– Stockholms garnison	500 ex
– Ordinarie	20 ex
– Extra ordinarie polispersonal	16 ex
– Stads-militär-korpsen	11 ex
– Brandsläcknings-korpsen	5 ex
– Stadens drätselkommission för att utdelas bland underlydande hamnfogdar, mätare, jämbärare samt vid stadens arbeten	62 ex
– Stads sjömanshus, för att utdelas bland sjöfolk	110 ex
– Hantverksföreningen, för att utdelas bland gesäller, läringar och arbetare	530 ex
– Fabriksföreningen för fördelning emellan fabriksarbetare	500 ex
– Handels- och Ekonomikollegium, för fördelning emellan därunder lydande vindragare	4 ex
– Styrelsen för militärförsörjningsinrättningen, till utdelning bland försörjningens invalider	10 ex
– Mynt- och Kontrollverket, för fördelning emellan därvarande arbetare	5 ex
– Församlingarnas ordningsnämnder, för att genom ordningsmännen utdelas bland den tjänande klassen	255 ex

(av vilket antal Storkyrkoförsamlingen erhållit 35 ex; Klara 19 ex; Jakobs och Johannes 34 ex; Kungsholmens 9 ex; Adolf Fredriks 24 ex; Ladugårdslands 26 ex; Maria 43 ex; Katarina 65 ex).

De resterande 1200 exemplaren delades säkert också ut på samma sätt. Troligen hade man haft en för snål första planering. I Slottsarkivet finns idag en kapsel med titeln *Konung Oscar I:s begravningskostnad. År 1859. Förteckning på utgifter:*

Sept. 8. Myntmästaren Tham för 3200 st. begravningsmedailler (Verif 186) 6861.– Fru Ahlborn för Stämpel till diko (Verif 188) ... 300.–

[Enl. verif. 187: "I exemplar i silfver enl. gällande förordning ... qvarhållet för Kongl. Rikskabinetts räkning."]

Ian Wiséhn

Sverige i München

Med anledning av att Sverige var ordförandeland i EU första halvåret 2001 har det, som bekant, hänt mycket på många ställen. Den 3-4 april var det svensk-bayerska dagar i Münchens Konstnärshus, i samarbete med vår ambassad i Bonn och det svenska honorärkonsulatet i den bayerska huvudstaden. Vackra tal har hållits och utställningar invigts. De sistnämnda behandlade tre teman: "480 års svensk historia" från Gustav Vasa till Carl XVI Gustaf; en fotoutställning, "Stockholm New"; och barn- och ungdomsböcker från Sverige, "Från Astrid Lindgren till Peter Pohl" (ur Sammling Walter Mirbeth).

För oss i SNT är det intressant att veta, att SNF-medlemmen Josef Hackl, själv bosatt i München, och som nyss apostroferades i vår tidning med anledning av sin 70-årsdag hösten 2000, är den som ordnat, sammanställt och belyst "480 års svensk historia" med 23 medaljer.

Man har också kunnat avnjuta svensk musik, dans, film osv. Vid invigningen den 3 april talade vår ambassadör Mats Hellström och Europakommissionens företrädare Jochen Kubosch; festföredrag hölls av Karl-Erik Olsson, medlem av Europaparlamentet. Musik framfördes också som upptakt och avslutning.

LLt

MUNTHANDEL G. HENZEN

- ~ Ancient Coins ~
- ~ Medieval Coins ~
- ~ Modern Coins ~

free pricelists on request!

Postbus 42

NL-3958 ZT Amerongen

Tel. 0031-343-430564

Fax 0031-343-430542

e-mail: henzen.coins@wolmail.nl

Filosofen Mathias Fremling
(1745-1820).

Målning av Martin David Roth 1786.
Lunds universitet.

Reprofoto: Jan Eve Olsson, RAÄ.

Mathias Fremling – filosofen som var mynt- samlare

Det kan ibland löna sig att söka uppgifter i äldre litteratur. Om man slår i *Biographiskt Lexicon öfver namnkunnige svenska män* 5:2, Uppsala 1839, sidan 64, kan man läsa om Matthæus (Mathias) Fremling (1745-1820) som var professor i teoretisk filosofi i Lund. Förutom de vanliga uppgifterna om bakgrund, utbildning och befattningar finns där också en uppgift om att han hade ett "myntkabinett", som hans systerson P. Dahl fått ära. Detta är tyvärr allt som denna föregångare till *Svenskt biografiskt lexikon* kan meddela. Vi vet emellertid att han även ägde värdefulla naturvetenskapliga samlingar som donerades till Lunds universitets naturliekbiblotek, liksom att hans betydande fornsakssamling överlämnades till universitetets historiska museum. Tyvärr saknas uppgifter om vilka mynt som han ägde.

Fremling hör till Lunds universitets stora namn. Han var allmänt aktad, högt begåvad, en grundligt lärd och kritisk vetenskapsman och en lysande föreläsare och lärare. Genom att levandegöra sin epoks tänkande och kritiskt behandla det bidrog Fremling i hög grad till att skapa en atmosfär av fri forskning och exakt rationell vetenskaplighet vid universitetet. Professor Fremling lär ha

Jaroslav Dutkowski, Adam Suchanek: Corpus Nummorum Gedanensis. Catalogue of coins, medals and tokens of Gdańsk origin and these associated with Gdańsk in the years 1200-1998. Gdańsk 2000. ISBN 907224-4. Inb., 335 s, ill. Pris 70 DEM inkl. porto. Beställs hos: Polish Numismatic Association (Stowarzyszenie Numizmatyków Profesjonalnych), Ul. Kartuska 73a, PL-80-136 Gdańsk, Polen, fax +48 58 302 18 13.

SOM TITELN ANGER utgör denna bok en katalog över numismatiska föremål från Gdańsk (Danzig) åren 1200-1998. Katalogen är författad på såväl polska som engelska och är mycket överskådligt sammanställd. De olika ämnena – mynt, medaljer, polletter – är indelade i kapitel med underordnade rubriker. Till och med en liten "słownik", dvs ordlista, finns med i slutet av boken. Polska och engelska uttryck som förekommer i boken har här översatts även till tyska. Här finns också en utförlig litteraturlista.

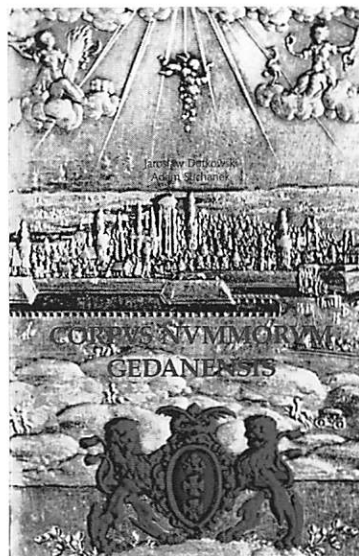
Boken är rikt illustrerad med svart/vita foton, i vissa fall tyvärr något för mörka, och en del illustrationer utgörs av teckningar hämtade ur äldre litteratur. Varje mynt och medalj har numererats och beskrivits mycket noggrant med inskrifter, vikt, diameter osv samt värderingspriser. Polletter och jetonger är lika utförligt behandlade. Katalogen är proffsigt uppställd och utgör ett självklart referensverk som kan rekommenderas varmt.

Katalogen är en uppföljare till den år 1983 utgivna *Mennica Gdańska* av Marian Gumowski, i vars redaktion Jaroslav Dutkowski ingick. Polska Numismatiska Föreningen förbereder, med Dutkowski och Suchanek som författare, ytterligare ett referensverk över mynt, medaljer och polletter från Elblag (Elbing) med titeln *Corpus Nummorum Elbingensis*, till vilken Kungl. Myntkabinettet har bidragit med uppgifter och bilder.

MGL

varit en mycket omtyckt sällskapsmänniska. Prästen Achatius Kahl har skildrat honom "med händerna tillbakaböjda på ryggen och omfattande ett spanskör", promenerande "i jämna och avmätta steg", klädd i "mörkbrun ytterrock, snarare liten än lång till växten, med glad uppsyn, ljusa anletsdrag och blixtrande ögon under de vita lockarna".

IW

Nationalmuseets Arbejdsmark 2000. Redaktör: Helle Damsgård. Flertal författare. ISBN 87-89384-76-8, tryckt i Danmark 2001. Rikt illustrerad i färg, 180 s.

NATIONALMUSEETS Arbejdsmark har utkommit under många år. Innehållet kretsar som sig bör kring Nationalmuseet i Köpenhamn – dess projekt eller nyförvärv. Ofta innehåller Arbejdsmark numismatiska artiklar. Detta gäller även volymen för år 2000. Annars är huvudinnehållet inriktat på museets rika samlingar. Varje samlingsdel presenteras med ett kort kapitel. Uppdelningen är den följande: förhistoriska samlingen, medeltids- och renässanssamlingen, myntsamlingen, nyare tidens samlingar, Frihedsmuseet, Frihedsmuseet, etnografiska samlingen, antiksamlingen, Europasamlingen och den marina samlingen.

Vad gäller myntsamlingen finns en kort historik om Den kongelige Mønt- og Medaillesamling som ju går tillbaka till 1600-talet. Här nämns de viktigaste samlingarna som man kunnat förvärva: Otto Sperlings romerska mynt, Carl Gustaf Warmholtz' svenska mynt, Niels Foss' dansk-norska mynt osv. Artikeln (som ej är signerad) är illustrerad med färgbilder medaljer. Det finns även en interiörbild från utställningen.

Sammantaget är det en mycket vacker bok som sjuder av lärdom.

IW

Kungligt silverbröllop

Myntet

Den 19 juni 2001 firade vårt kungapar sitt silverbröllop. Med undantag för de yngsta bland oss erinrar sig väl alla den festliga tilldragelsen i Stockholms storkyrka och kortegen runt om i staden, liksom kungaslupens rodd över vattnet till Skeppsbron.

Med anledning av detta jubileum utger Riksbanken genom Tumba Bruk / Myntverket ett minnesmynt om 200 kronor i silver. Diametern blir som vanligt 36 mm, halten 925/1000 och vikten 27,03 g. Upplagan har fastställts till maximalt 50 000 ex. Konstnären bakom förslagan är Philip Nathan (född 1941), bosatt i Surrey, England, och en framstående gravör. Man kan återfinna en kortbiografi om honom i The Medal, Biogram 1990.

Myntets utseende är som följer:

Åtsida: ■ KONUNG ■ CARL ■ XVI ■ GUSTAF till höger längs kanten, ■ DROTTNING ■ SILVIA till vänster längs kanten, i mitten drottningens och kungens bröstbilder, vänster sida, iförda högtidsdräkt, den förra med det sk drottning Sofias diadem samt ett halsband av ädelstenar, den senare med antytt kommandörskors om halsen; till höger konstnärssignaturen P[hilip] N[athan]. Allt inom en yttre ring, bildad av små rutor.

Frånsida: Stora krönte riksvapnet, hållet av två krönte, stående lejon och med Serafimerordenstecknet nedtill, upphängt i bandet. Under vapnet till höger myntortsmärket för Eskilstuna, E belagt med en hammare, till vänster riksbankschefen initial B (= Urban Bäckström). Nedtill SVERIGE / 1976 ■ 19 JUNI ■ 2001. Allt inom en yttre ring, bildad av små rutor.

Rand: Slät.

Det måste påpekas, att stora riksvapnet på grund av en serie missförstånd blivit en "korsning" mellan H.M. Konungens och H.M. Drottningens. Det har fått den förras hjärtsköld men den senares serafimerband (i stället för kedjan). Låt oss trösta oss med att det på så sätt representerar dem båda!

Det förtjänar att påpekas, att vi får gå tillbaka till perioden 1718-1745 för att finna en utlandsfödd som graverat eller modellerat ett svenskt mynt.

Foto: Tumba bruk/Myntverket.

Det var schweizaren Johann Carl Hedlinger, född 1691 i Schwyz och död där 1771, som under de nämnda åren var Kungl. Myntets chefsgravör. Mr. Nathan är en känd mynt- och medaljgravör och -konstnär, som varit anställd vid the Royal Mint men sedan åtskilliga år arbetar som egen företagare. Enligt tradition får en myntkonstnär signera porträttsidan (det är inte något tvång!) och så har skett här.

Silverbröllop

Låt oss berätta något om tidigare kungliga silverbröllop. Firandet av sådana tilldragelser är en ganska sen företeelse. När det gäller de medeltida kungaparen vet vi inte alltid när giftermålet ingicks eller när drottningen dog, om det inte skedde tidigt i barnsäng. Knut Eriksson (regerade 1167-1195) hann nog med att vara gift i 25 år eller mera, men tyvärr vet vi inte namnet på hans gemål. Valdemar (avsatt 1275 och död 1302) blev änking efter 26 års äktenskap och Birger Magnusson (avsatt 1318 och död 1321) hann också med 26 år; efterträdaren, brorsonen Magnus Eriksson (avsatt 1363) hann med hela 28 år med sin Blanka av Namur. Så får vi gå fram till unionskungen Kristian I (död 1481), som 1449 gifte sig med efterträdarens unga änka Dorotea; de förunnades 32 år tillsammans. Sonen och efterträdaren Hans (död 1513) hade 35 års äktenskap med sin Kristina att se tillbaka på, men under drygt två år fick han inte träffa henne – hon var fånge i Sverige.

Gustav Vasa (död 1560) var ju gift tre gånger och som längst 15 år med sin Margareta. Ingen av sönerna fick glädja sig åt ett så långt äktenskap som 25 år, inte heller sonsonen Gustav II Adolf eller den nya kungaättens tre Karlar; Karl X Gustav och Karl XI visserligen gifta, men Karl XII ogift. Den allra sista, den barnlösa Ulrika Eleonora den yngre (död 1741), var däremot gift i över 26 år

med sin Fredrik I från Hessen (död 1751).

Så kom en ny dynasti med valet av Adolf Fredrik till tronföljare 1743. Han gifte sig 1744 med Lovisa Ulrika av Preussen och deras äktenskap blev lyckligt; 1751 blev de kung och drottning och 1769 firade de sitt silverbröllop med ett rikligt utdelande av gåvor till nödlidande - Sverige var ett fattigt land. På Kungl Myntet lät riksdagen slå en stor silvermedalj med kungaparets dubbelporträtt på ena, äktenskapsuden Hymen på andra sidan. Konstnären hette Gustaf Liungberger.

Gustav III:s äktenskap var inte så lyckligt. Han hade 1766 tvingats gifte sig med en dansk prinsessa, Sofia Magdalena (riksdagen hade framtvungat förlovnigen när de var minderåriga!) och tronen besteg de 1771. År 1791, då de varit gifta i 25 år, fanns det annat att tänka på (franska revolutionen t ex) än att fira ett misslyckat äktenskap. Farbrodern, Karl av Södermanland (1748-1818), var gift i närmare 42 år med sin Charlotta (kung och drottning blev de först 1809) men de hade inga arvingar. Något större firande av silverbröllopet 1799 ägde inte rum. Hertigen var ruinerad och kungen (brorsonen) mycket sparsam.

Vår nuvarande dynasti inleddes med den franske marskalken Jean Baptiste Bernadotte (1763-1844), hos oss känd som Karl XIV Johan. När han valdes till kronprins 1810 hade han varit gift i 12 år och hade en son på 11 år, Oscar (I). Hans gemål Désirée (1777-1860) bosatte sig först 1823 i Sverige. Just detta år inföll deras silverbröllop men händelsen överskuggades helt av att kronprins Oscar gifte sig med Josefina av Leuchtenberg. Drottningen medförde ett par medaljer, som på ena sidan pryds med hennes porträtt, på den andra visar makens och sonens namnchiffer med omskriften ALT GENOM DEM – ALT FÖR DEM. Dessa hade hon låtit tillverka i Paris.

Nytt myntporträtt

Oscar I var kung och Josefina drottning när de varit gifta i 25 år, nämligen 1848. Även då fanns det annat att tänka på – februarirevolutionen i Frankrike och dess efterföljare i alla Europas huvudstäder, kriget mellan Danmark och Prussen. Det blev inga minnespräglingar. Sonen Karl XV (död 1872) förlorade sin Lovisa efter 21 års äktenskap.

Karls yngre bror Oscar II blev kung hösten 1872 och regerade i Sverige till sin död i slutet av 1907 (Norge lämnade han som bekant 1905). Han hade gift sig 1857 med Sofia av Nassau (död 1913) och de hann alltså med såväl silver- som guldbrällor, 1882 respektive 1907. Vid det förstnämnda tillfället kom det ut flera hyllningsmedaljer och kungen slog dessutom en särskild medalj med kungaparet på åtsidan, på fransidan den för en nutida svensk en smula svårbegripliga latinska texten *QUINQUE LUSTRA PERAC-TA*, vilket betyder "fem lustrer fullbordade" (1 lustrum = 5 år, $5 \times 5 = 25$). Några få fick bäras på bröstet i serafimerband. Guldbrällor som maren 1907 blev bl a ihågkommet med ett minnesmynt om 2 kronor med ett dubbelporätt, utfört av Erik Lindberg, en medalj och en minnes-tecken.

Gustaf V (död 1950) och hans Viktoria av Baden (död 1930) var ännu kronprinspar när de firade sitt silverbröllop i september 1906. De delade ut ett ovalt silverbröllopstecken med dubbelporätt på åtsidan; det bars i ett band i svenska och badensiska färgerna.

Gustaf VI Adolf (död 1973) var gift två gånger; kronprinsessan Margareta avled redan 1920 efter femton års äktenskap. Andra äktenskapet ingick han 1923 med Louise Mountbatten (död 1965). Silverbröllopet firades helt internt – det var den 15 juni 1948, dagen före Gustaf V:s 90-årsdag med kortage genom staden, galamiddag osv. Sonen Gustaf Adolf avled i en flygolycka 1947 efter 15 års äktenskap med prinsessan Sibylla (död 1972). De var vår nuvarande kungs föräldrar.

Därmed är vi framme där vi började, årets kungliga silverbröllop.

Denna text har i förkortat skick använts av Tumba Bruk / Myntverket.

En protest i efterhand

Onsdagen den 20 juni samlades Samfundet Kungl Myntkabinettets Vänner på Timmermansorden i Stockholm. Efter att ha besett det nyinredda myntkabinettets utställning under ledning av ordföranden

Foto: Tumba bruk/Myntverket.

Förra året kom två nya kungaporätt (jubileumsmynten i guld och silver av Bo Thorén och Karin Mörck-Hamilton och enkronan till det nya millenniet av Bo Thorén, se SNT 2000:6, s 142). Nu har vi fått ännu ett, som skall användas på tiokronorsmyntet och på enkronan. De började växlas ut i juni 2001. Kungen hade uttryckt en önskan att få ett nytt porträtt, som mera överensstämde med hans ålder, över de femtio, än det gamla från mitten av 1970-talet. Uppdraget gick till Ernst Nordin, som nyligen gjort det nya porträttet på belöningsmedaljerna (se SNT 2000:3, s 62). Han fick också modellera en ny fransida till enkronan. Givetvis är diameter, vikt och metalllegering oförändrade, dvs för tiokronan 20,5 mm, 6,6 g och nickelfri bronslegering, för enkronan 25 mm, 7 g och legering av kopparnickel. Beskrivningen blir som följer:

10 kronor 2001. *Åtsida:* CARL XVI GUSTAF · SVERIGES KONUNG medsols längs kanten kring kungahuvudet, vänster sida, varunder konstnärssignaturen E[rnst] N[ordin]; nedre längst kanten ♦2001♦

och myntsamlingens ene värdare Björn Tarras-Wahlberg och Harald Nilsson från såväl Kungl Myntkabinettet som Uppsala Universitets Myntkabinett och Timmermansordens myntkabinett samlades man till årsmötesförhandlingar. Under detta cirkulerade det nyutkomna 200-kronorsmyntet till det kungliga silverbröllopet. Efter en längre diskussion, under vilken vi bl a fick höra överinspektör Jörgen Steen Jensen berätta hur man i Danmark genom en sakkunnig kommittés granskning undviker heraldiska eller andra missstag som det ovan angivna (så även i Norge, påpekade en annan närvarande), beslöt årsmötet att sända en skrivelse till berörda myndigheter och protestera mot det nya myntet samt begära dess indragning. När ordföranden sedan exekverade detta beslut väckte det rätt stor uppmärksamhet i pressen och resulterade även i en intervju med denne i morgonprogrammet i TV 4-kanalen.

Frånsida: Som tidigare sedan 1991, dvs valören 10 med stora siffror, lagd på de tre kronorna, varunder KRONOR, överst FÖR SVERIGE / – I TIDEN, till vänster myntortsmärket för Eskilstuna, till höger riksbankschefens initial B[äckström]. Denna sida modellerades 1991 av Marita Norin (nu kompletterad med valspråket).

Rand: Omväxlande slät och refflad.

1 krona 2001. *Åtsida:* Som föregående mynt, men större.

Frånsida: FÖR SVERIGE – I TIDEN upptill medsols längs kanten, i mitten den kungliga kronan, omgiven av till vänster myntortsmärket för Eskilstuna, till höger riksbankschefens initial B[äckström], nedtill EN KRONA / ÷ 1 ÷

Rand: Räfflad.

Dessa mynt kommer att ingå i en ny presentförpackning för 2001. Se också www.myntverket.se om andra samlatset.

LLT

Notisförfattaren tror inte på någon indragning av myntet, även om det alltid är nyttigt att påminna Riksbanken om dess ansvar.

Lars O. Lagerqvist

Svenska och skandinaviska mynt och sedlar.

Stor sortering av utländska jubileumsmynt, årsset samt småmynt. Euro-utgåvor, polletter och medaljer.

Prislistor gratis.

NORRTÄLJE MYNTHANDEL

Box 4, 761 21 Norrtälje
Tel. 0176-168 26, Fax 0176-168 56

INTERNETADRESS:
<http://www.nmh-mynt.a.se>

En rakpollett från Skara

Ämnet rakpolletter behandlades i *SNT* 1996:3, s. 58-63. Då kunde undertecknad presentera rakpolletter av papper som en gång ingått i Sven Svenssons samling. Dessa polletter var alla utgivna av perukmakare och barberare som väl knappast hade några större resurser till att tillverka något fint och dyrbart.

Polletterna gav kunderna rabatt. De betalade för tio, men fick elva polletter. Så var kanske också fallet med en liten mässingspollett från Roggebibliotekets samling.

Vid första anblicken blir man inte så intresserad av den lilla polletten. Den mäter 16 mm och är brakteatpräglad. Innanför en streckad ring finns bokstaven E. Någon fingervisning om användningsområde och ursprung lämnar inte pollettens utseende. Men nu är det en sådan tur att det tillsammans med polletten även finns tre små lappar i olika färger som ger oss lösningen. På den första lappen står det *Skara*. På den andra lappen finns texten: *Perukmakaren C. F. Eriksson*. Den tredje lappen berättar om användningsområdet och givarens namn: *För Rakning / C. J. Nordström*.

Som tur är finns det många bevarade proveniensiappar från samlingen i Strängnäs.

IW

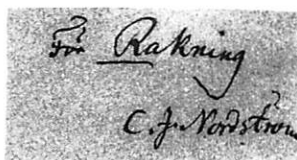
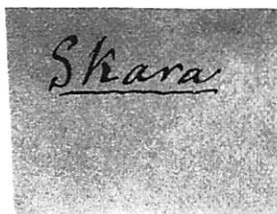

Foto: Jan Eve Olsson, RAÄ.

Kungl. Myntkabinettet på sjätte plats

Dagens Nyheter har inlett en artikelserie i ämnet museer och museivärld. Journalisterna Ingela Lind, Peder Alton, Lars Linder och Mattias Berg granskar Sveriges kulturhistoriska museer och har inledningsvis sammanställt en egen topplista, som presenterades på ett helt uppslag i tidningen den 10 juni 2001. I listan är rena konstmuseer undantagna. Kungl. Myntkabinettet kommer på stolt sjätte plats, bland Stockholmsmuseerna till och med på tredje plats efter det ärevördiga Vasamuseet och det nyinvigda Armémuseum.

De fyra journalisterna redovisar inledningsvis sina olika kriterier för att museerna ska ges ett gott betyg. Man har strävat efter att se museet med besökarens ögon, att se museet som plats och möte och förstås också som kulturbärande och förvaltare. Om Kungl. Myntkabinettets utställningar hade man följande berömmade kommentarer: "En exemplariskt genomförd exposé över mynten som historiska föremål, men också över penningens mångdimensionella väsen i kultur, mynt och ekonomi." Slutinttrycket blev: "Ett ovanligt tankeväckande museum, som använt en unik och svårpreparerad samling föremål på ett kreativt, spännande och genomtänkt sätt."

I sina bedömningar har man också tagit hänsyn till hur museet tar upp aktuella frågor genom t.ex. tillfällig utställningsverksamhet men även i de fasta utställningarna. Här anser man att aktualiteten på Kungl. Myntkabinettet är hög, och man vidrör museets roll som ekonomiskt museum. Man menar att museet inte bara innehåller mynt och andra föremål utan även berör pengars värde och flyktighet, vilket också visas i den tillfälliga utställningen om aktiespekulation.

Det var Ian Wiséhn, då 1:e antikvarie, som fick förtroendet att svara för planeringen av de nya utställningarna och som ledde det omfattande arbetet med uppbyggnaden av dem på Slottsbacken. Men de permanenta utställningarna är faktiskt inte riktigt färdigställda ännu. Här finns mycket spännande kvar att göra och som är av intresse ur många aspekter. På grund av brist på penningmedel saknas fortfarande en värdig exposé över plåtmynten och sedlarna och om deras betydelsefulla roll i Sveriges och kanske världens ekonomiska historia.

MGL

Pollett vid inlämning av paraplyer till svarvaren Ekvall i Trelleborg.

Foto: Jan Eve Olsson, RAÄ.

Sporrong flyttar

AB Sporrong har flyttat sitt kontor från Danderyd till Täby. Ny adress:

Box 1701
183 17 Täby

Telefon är oförändrat 08-446 5450, fax 08-622 66 72. Adress etc i Norrtälje och Ekenäs är också desamma.

Svarvaren Ekvalls pollett

En lång rad polletter ligger tämligen anonyma i museers och privatsamlingars skåp och lådor. En sådan pollett (proveniens: Roggebiblioteket i Strängnäs) finns nu i Kungl. Myntkabinettet. Polletten är av brons och mäter 33 mm. Den är ensidig och har följande inslagna text: *J. Ekvall / 29*. Den finns inte medtagen i *Stiernstedt* eller i *Numismatiska Meddelanden IV* och *XII*. Men nu har vi en sådan tur att den faktiskt har en medföljande lapp som har texten:

Trelleborg. Svarfvaren J. P. Ekvall. Kontramärke vid inlemning af paraplyer, som af honom skola lagas.

Därmed har den enkla polletten fått en historia som gör den betydligt intressantare. Säkert går det att få fram mer uppgifter om svarvaren Ekvall i Trelleborg.

IW

Auktioner

September:

- 8 Köln, Münzen und
Medaillen-Galerie Köln
15 Bruxelles, Elsen SA
17-18 Espenau, Münzenhandlung
Harald Möller GmbH

Oktober:

- 9-12 Osnabrück, Künker
13 Berlin, Münzhandlung Priebe
& Mehhausen GmbH
22-23 Zürich, Leu
24-25 Zürich, Hess-Divo AG
27 Köln, Münzen & Medaillen-Galerie
Köln
31/10-3/11 Frankfurt, Busso Peus Nachf.

Mässor

September:

- 22 Lund, Sveriges
Mynthandlars förening

*Du som önskar tillkännage
kommande auktioner eller mässor
i auktionskalendern,
kontakta Frédéric Elfver.
Se redaktionsrutan!*

SÄLJES

Dubletter av såväl
litteratur som polletter

Numismatiska meddelanden:

I (lös), V (lös), IX, X, XIV, XV,
XVIII, XXII (lös), XXV, XXVI,
XXVII, XXVIII à 100:--
II, III, XIII (bakre omslag saknas),
XVI, XXIII, XXIV à 200:--
IV, XII (löst omslag) à 300:--
VIII (löst omslag), XI, XIX, XX,
XXI à 400:--
C R Berch, Svenska Herrars och
fruers Skådepenningar, I-III,
Stockholm 1777-81, 20 planscher,
1800-tals hivfr bd 3.300:--
Boberg auktionskataloger: 2, 3, 5-
11, 13, 14, 18, 21 à 75:--

Polletter från:

Avesta (bl a Sti 50), Dormsjö,
Nissytte bruk, Sala, Stockholm
(Leijonancker - 1 daler KM),
Stora Kopparberg, Thorsby

Dan Carlberg
Knutsgatan 1
343 32 ÄLMHULT
0476-102 25, 0733-10 48 91

INLÄMNING PÅGÅR TILL AUKTION 64

B. AHLSTRÖM MYNTHANDEL AB

Rådmanngatan 21
Box 7662 103 94 STOCKHOLM
TEL: 08-10 10 10 0709-10 11 11
FAX: 08-678 77 77

INTERNATIONELLA AUKTIONER

Auktion 29 september

Gratis | Mynt, Frimärken
värdering | Brev, Vykort, Aktiebrev
Inköp | Handskrifter m.m.

Beställ katalog! Prenumeration 150 kr för
kommande 4 kataloger.

K 08-678 32 17
FAX 08-678 19 39

MYNTKOMPANIET

Lilla Nygatan 20
111 28 STOCKHOLM

Strandbergs Mynt & Aktiesamlaren AB

köper och säljer

Mynt, sedlar, ordnar, medaljer, aktiebrev
äldre handlingar m.m.
charta sigillata, fornsaker m.m.

Se vår hemsida

www.aktiesamlaren-bjb.se

Arsenalsgatan 8C, Box 7377, 103 91 Stockholm
Tel: 08-611 01 10, Fax: 08-611 32 95

KÖPES Besittningsmynt:

Pommern:

1/6 Taler 1689 SB143
och SB144
1/6 " 1758 SB249a
1/6 " 1759 SB250a
1/6 " 1759 SB250b
1/6 " 1761 SB252e
3 Pfennig 1806 SB268

Wisnar:

3 Pfennig 1715 SB71
3 " 1721 SB77
3 " 1731 SB81
3 Pfennig 1746 (SB87
och Kuncel 310.2, 310.3)

Sten-Olof Andersson

Smålandsvägen 20, 611 56 NYKÖPING
Tele: 0155/269616 (18-23.00)
E-mail: skilling.s-oa@telia.com

Kristianstadsortens Numismatiska Förening

håller en
bättre
Auktion

fredag den 19 oktober

Före auktionen den 21
september kommer
Claes Ruderstam
att berätta om
*"Vad som sig i Vittsjö
Vängs jord gömde"*

Auktion hålls tredje
fredagen i varje månad
(ej juli) kl. 19.00, visning
från 17.00.

Upplysningar:
Dan Carlberg, tfn 0476-102 25
www.welcome.to/KNF

STJÄRN GLANS –

FILMENS STORA PÅ MEDALJ!

Ny utställning på KUNGL. MYNTKABINETTET
19 september – 28 november 2001

Låt filmens stjärnor tjusa Dig i höstens specialutställning som bjuder på medaljer med skådespelare, regissörer, festivaler och filmjubileer från olika länder och tider!

En tryckt katalog berättar om de verkligt stora i filmens värld – Ingmar Bergman, Charlie Chaplin, Greta Garbo, Jacques Tati, Buster Keaton, Marilyn Monroe, Marlene Dietrich, Brigitte Bardot, Luis Buñuel, François Truffaut m.fl.

Sex specialprogram arrangeras i anslutning till luncher i utställningen. Tag också chansen att se de filmklassiker som visas i museets hörsal lördagar och söndagar kl. 13.00! För detaljprogram se KMK:s hemsida (www.myntkabinettet.se) och i dagspress.

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 20 företag i tio olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige.

Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

B. Ahlström Mynthandel AB
Rådmanngatan 21
Box 7662, 103 94 STOCKHOLM
Tel. 08-10 10 10, Fax 08-678 77 77

Antikboden
Kyrkogatan 2, 222 22 LUND
Tel. 046-12 99 00

Dala Mynt- och frimärkshandel
Box 307, 791 27 FALUN
Tel. 023-142 50

Karlskrona Mynthandel
Hantverkaregatan 11, 371 35 KARLSKRONA
Tel. 0455-813 73

Kronans Mynt
Västra Hamngatan 6, 411 17 GÖTEBORG
Tel. 031-13 55 81

Rune Larssons Mynthandel
Stora Brogatan 14, Box 98, 503 06 BORÅS
Tel. 033-41 03 15

Lunds Mynthandel
Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel./fax 046-14 43 69

Malmö Mynthandel
Kalendegatan 9, 211 35 MALMÖ
Tel. 040-611 65 44

Myntinvest Corona
Östra Storgatan 20, 611 34 NYKÖPING
Tel./fax 0155-28 63 25

Mynt & Medaljer
Sveavägen 96
Box 195 07, 104 32 STOCKHOLM
Tel./fax 08-673 34 23

Myntsamlarnas Postorder
Prästkragevägen 4 B, 245 63 HJÄRUP
Tel. 040-46 11 40

Ulf Nordlinds Mynthandel AB
Karlavägen 46
Box 5132, 102 43 STOCKHOLM
Tel. 08-662 62 61, Fax 08-661 62 13

Norrtälje Mynt AB
Nils Ferlins gränd 1
Box 4, 761 21 NORRTÄLJE
Tel. 0176-168 26, Fax 0176-168 56

Pecunia HB
Farinvägen 8, 245 33 STAFFANSTORP
Tel. 046-25 21 19

J. Pedersen Mynthandel
Norra Strandgatan 30
Box 1320, 251 13 HELSINGBORG
Tel./fax 042-12 25 28

J. Pedersen Mynthandel
Skolgatan 24, 503 33 BORÅS
Tel. 033-41 24 96, Fax 033-41 87 55

Selins Mynthandel
Regeringsgatan 6, 103 27 STOCKHOLM
Tel. 08-411 50 81, Fax 08-411 52 23

Strandbergs Mynthandel
Arsenalsgatan 8 C
Box 7377, 103 91 STOCKHOLM
Tel. 08-611 01 10, Fax 08-611 32 95

Tamco Numismatics
Box 6235, 102 35 STOCKHOLM
Tel./fax 08-650 0342

Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3, 411 39 GÖTEBORG
Tel./fax 031-20 81 11

Håkan Westerlund Mynthandel
Vasagatan 42, 111 20 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07, Fax 08-21 21 96

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 19 507, 104 32 Stockholm, Tel. 08-673 34 23, Fax 08-673 34 23